

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. N:o 30.

Lördagen den 22 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 15 i denna månad.

Herr talmannen tillkännagaf, att efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden måndagen den 1 nästinstundande maj öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som dessförinnan blifvit af båda kamrarne godkända.

Anmälades och bordlades
konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 23, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren; och

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckt fråga om antagande af ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 2, angående arfvode åt sekreteraren hos utskottet; och

bankoutskottets memorial n:o 11, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån och om ändrad lydelse af § 32 i reglementet för riksbanken.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 15 och 18 i denna månad bordlagda betänkande n:o 18, angående allmänna bevillningen.

Friherre Barnekow: Jag anhåller, att detta betänkande måtte få föredragas punktvis, dock så att vid första punkten hvarje moment föredrages särskildt för sig, och att proposition framställes särskildt på hvarje moment.

Friherre von Kræmer: Jag instämmer uti den föregående talarens förslag men vill tillika uttala den önskan, att äfven diskussionen inskränkes till hvarje föredragen littera under första punkten. Ty jag hemställer till herrarna, huru det skall kunna blifva någon egentlig reda i uppfattningen, om t. ex. den förste talaren talar om det i mom. a) förekommande förtydligandet af nu gällande bevillningsförordning; den andre om inkomstegares skyldighet till själfdeklaration; den tredje om t. ex. skyldighet för aktieegare att betala bevillning, oaktadt bolaget redan fått betala; och slutligen ytterligare en talare kanske talar om tillämpning af själfdeklaration äfven för fastighet! Jag tror att mitt förslag skulle leda till ordning och reda samt att ärendenas hastigare afgörande skulle vinnas, om diskussionen hålles inom gränserna för hvarje särskildt moment, hvarigenom såväl talare som åhörare böra kunna komma till en hastigare och bestämmande uppfattning i afseende på betänkandets olika delar.

Jag saknar befogenhet att framställa något yrkande om en sådan inskränkning af yttranderätten, men jag har velat uttala detta endast såsom en opportunitetsfråga.

Sedan öfverläggningen rörande sättet för föredragningen af nu förevarande betänkande förklarats härmed slutad, beslöt kammaren på gjord proposition, att detsamma skulle punktvis föredragas och 1 punkten sålunda, att först dess särskilda moment, hvar för sig, företoges och gjordes till föremål för proposition och derefter ingres-sen förekomme till afgörande.

1 punkten.

Mom. a.)

Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.

Friherre von Kræmer: Som jag nyss yttrat, innehåller denna punkt 1:o så många disparata, jag hade så när sagt desperata ämnen, att jag för min del skall, jemlikt den uppdelning jag nyss vågat föreslå, blott hålla mig nu till mom. a). Jag ber då att få säga, att jag helt och hållet instämmer i det slut, hvartill bevillningsutskottet kommit i detta moment, nemligen en anhållan att Kongl. Maj:t ville uti en blifvande bevillningsförordning intaga ett förtydligande stadgande derom, att bevillning för jordbruksfastighet tillika omfattar bevillning för derå nedlagdt kapital och arbete. Det vore dessutom icke något annat än ett tydligare uttryckande af hvad som redan är, såsom bekant, allmän praxis. Första punkten af 8 § 2:o litt. d i nu gällande bevillningsförordning lyder så: »för all annan ej särskildt

omförmäld inkomst», men så tillägges det: »som *icke* är genom fastighetsbevilning beskattad». På grund häraf beskattas, såsom bekant, ej arrendatorers inkomst af fastighet, med undantag af kronoarrendatorers. Det vore alltså blott ett förtydligande af hvad som redan gäller och bör gälla.

Då jag sålunda kan helt och hållet instämman i det slut, hvartill utskottet kommit i momentet a), är jag ej lika lycklig i afseende på den förutskickade motiveringen. Det är en ganska farlig, om ock skicklig, taktik att sluta med en oskyldig och fullt riktig kläm, men förutskicka en motivering, i hvilken åtskilliga vågade satsar uttalas. Det händer då så lätt, att för att få bifall till klämman låter man motiveringen följa med utan anmärkning, och sedan citeras dessa motiv i framtiden såsom Riksdagens beslut. Så gick det till vid den urtima riksdagen vid behandlingen af särskilda utskottets betänkande angående Kongl. Maj:ts proposition n:o 4, der man helt och hållet instämde i slutet, och lät motiveringen passera, i hvilken anfördes Kongl. Maj:ts yttrande till statsrådsprotokollet, i hvilket yttrande omförmäles 1880 års olycksaliga skatteregleringskomiténs teori om, att fastighetsbevilningen blott är så att säga en afgift för *rätten att ega* fastighet och att *inkomsten af rörelsen* är obeskattad. Jag betviflar, att rätt många af dem, som då voro med om särskilda utskottets slutpunkt tänkte sig, att utskottets motivering i sin helhet sedermera skulle framhållas såsom ett Riksdagens beslut.

Om jag således till min ledsnad nödgas att något kriticera motiveringen till moment a), i hvars kläm jag, som sagdt, instämmer, vill jag börja med de försök, som utskottet anställer på sid. 9 och ett par andra ställen, att förtolka 1859 års komiténs yttrande angående bevilning af fastighet. Visserligen citeras mycket riktigt på sid. 8 bevillningskomiténs af 1859 yttrande, men sedan säger utskottet: »af de uttryckssätt, komitén i sin ofvan återgifna motivering användt, kan man visserligen förledas att tro, det komitén velat i fastighetsbevilningen se en art af inkomstskatt». Ja, det kan man tryggt låta förleda sig till! Helt säkert hade 1859 års komiterade ingen aning om den lära utskottet uppställer eller att afkastning är ett, inkomst ett annat, och att nu utgående bevilning af jordbruksfastighet utgår efter »afkastning», under det att den bevilning, som utgår af kapital eller arbete, utgår efter »inkomst». Att uppställa en sådan lära, dertill har ju utskottet haft full rätt, men att påstå att 1859 års komité så uppfattat saken, det håller ej streck.

Jag skall bedja få läsa upp t. ex. det, efter 1859 års komité, af utskottet sjelf citerade lilla stycket, som står på utlåtandets sid. 8, tredje stycket nedifrån: »Men i anseende dertill, att de fleste fastighetsegare icke begagna sådan bokföring, att deras behållna *afkomst* ens af dem sjelfve med säkerhet kan beräknas, antaga komiterade, likasom hittills skett, *behållna afkomsten* i allmänhet vara fyra procent af det uppskattade verkliga eller gångbara värdet. När således en fastighet anses vara värd t. ex. 1,000 riksdaler, antages den beskattbara årliga *inkomsten* à fyra procent vara 40 riksdaler, hvarå bevilningen à en procent utgör 40 öre.» Det är väl alldeles tydligt att 1859 års komité der nyttjat orden »afkomst», »behållna afkomst» och

Angående
bevilning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.

(Forts.)

Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.

(Forts.)

»Inkomst» såsom alldeles synonyma begrepp och endast för variationens skull användt de tre olika uttrycken. Utskottet, som för sin nya teori deremot konstladt skiljer emellan *afkomst* och *inkomst*, omförmäler på ett föregående ställe, sid. 7, att, såsom utskottet uttrycker sig, »fastighetsbevillningen är hvad finansvetenskapen kallar en »objektskatt» eller »afkastningsskatt», medan deremot bevillningen för inkomst af kapital och arbete utgör hvad samma vetenskap benämner en »subjektskatt» eller närmare bestämdt en »inkomstskatt».

Det sätt, hvarpå orden subjekt och objekt der nyttjas, är åtminstone ej öfverensstämmande med det grammatikaliska begreppet om dessa ords betydelse. Om staten beskattar en fastighet, då är fastigheten *objekt*, och om staten beskattar en inkomst af kapital och arbete, då är jemväl inkomsten *objekt* och ingalunda *subjekt*. Det är ju dock möjligt, att någon utländsk författare i finansvetenskapen på detta origtiga sätt användt dessa uttryck, men då utskottet med citationstecken anför »*afkastningsskatt*» och »*inkomstskatt*» såsom olika begrepp, är jag nyfiken erfaras hos hvilken svensk finansförfattare detta återfinnes, eller med andra ord, huruvida utskottets citations-tecken der varit berättigade eller icke. — Slutligen skall jag bedja att få appellera till en auktoritet, som i språkliga mål icke torde underkännas, nemligen svenska akademien. I dess ordlista förekommer på sid. 3 »**Afkasta**» förklaradt genom »*gifva i inkomst*», och till yttermera visso finner man på samma sida »**Afkomst**» förklaradt genom »*afkastning, inkomst*». Svenska akademien har alltså ansett dessa ord fullständigt synonyma, och är äfven jag fortfarande af denna åsigt!

Att fastighetsskatten leder sitt ursprung från en beräkning af inkomsten af jorden, kan väl i allt fall knappt af någon på allvar bestridas, då 1859 års komité — jag upprepar det — uttryckligen säger: »När således en fastighet anses vara värd t. ex. 1,000 riksdaler, antages den beskattbara årliga *inkomsten* à fyra procent vara 40 riksdaler, hvarå bevillningen à en procent utgör 40 öre.» Deremot är det naturligtvis, på sätt jag tagit mig friheten framhålla i min motion, den skillnad emellan bevillning af inkomst af jordbruksfastighet och bevillning af inkomst af kapital och arbete, att de senare skulle afse den *verkliga* inkomsten, medan den förra åter afser den *antagna*. Men jag hemställer, huruvida detta i praktiken håller streck. Huru går det nemligen till i bevillningsberedningarne? Har man verkligen så säkert reda på, huru mycket t. ex. en handelsrörelse lemnar i inkomst? Är ej den siffran, som man lägger till grund för bevillningen, till stor del *antagen*?

Jag skulle visst ej hafva inlåtit mig på dessa teoretiska förhållanden, om jag ej trodde, att den irriga föreställningen, att jordegaren ej betalar inkomstskatt, hade en stor praktisk betydelse. Denna origtiga föreställning nyttjas nemligen såsom agitationsmedel att reta upp den ena klassen af skattegifvare mot den andra. Så gjordes t. ex. af en utaf Andra Kammarens ledamöter, herr Bokström, i hans reservation vid urtima riksdagen till särskilda utskottets betänkande n:o 7. Uti statsrådsprotokollet till Kongl. Maj:ts proposi-

tion n:o 4 till urtima Riksdagen omförmåles nemligen, med ett slags, så att säga, teoretiskt gillande, en föregående departementschefs år 1883 afgifna yttrande, att, om jorden åsattes, såsom redan då var föreslaget, bevillning af 6 öre för 100 kronors taxeringsvärde, 5 öre borde anses vara fastighetsbevillning och 1 öre bevillning för den inkomst, som genom jordbruksrörelsen förvärfvades. — Den nämnde reservanten tog fasta på detta yttrande och räknade dermed ut, att hela vårt svenska jordbruk betalar i inkomstbevillning blott 220,000 kronor. Samma påstående med samma siffra, upprepas i år i bevillningsutskottets betänkande, uti en reservation af herr Fredholm. — Jag hemställer, om ej detta är ett farligt och mycket verksamt sätt att reta den ena klassen skattdragare mot den andra.

*Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

Saken är dock den, att det icke behöfves att på ett så konstladt sätt förklara, huru det kom sig, att jordbruket fick det sjette öret som påökning. Den egentliga orsaken är icke någon teoretisk, att 5 öre skulle utgöra fastighetsskatten och att det lades till 1 öre för inkomsten, utan orsaken är en mycket simplare, som utförligt andrages i Kongl. Maj:ts yttrande 1892, och äfven finnes antydt i det nämnda statsrådsprotokollet till propositionen n:o 4 vid urtima riksdagen; ty alldeles strax efter hvad som bevillningsutskottet här citerat af förenämnda yttrande förekommer följande stycke: »Under förutsättning af bifall till mitt sålunda framställda förslag om jordbruksfastighetsbevillningens förhöjning till 6 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet, erfordras naturligtvis för bibehållande af den inbördes proportion, hvori jordbruksfastighet och annan fastighet för närvarande deltaga i den kommunala beskattningen å landet, vissa förändringar i bestämmelserna rörande denna beskattning. De sålunda erforderliga förändringarna äro emellertid icke af synnerligen ingripande beskaffenhet. Sedan nemligen för jordbruksfastighet och jordbruksrörelse» (tillsammans) »kommer att erläggas jemnt dubbelt så hög bevillning som för närvarande, bortfaller det hittills förefintliga behöfvet af en högre fyrktalssättning för jordbruksfastighet; och antagandet af den lika fyrktalssättningen för alla skatteföremål låter dessa följaktligen fortfarande deltaga i kommunalbeskattningen i alldeles samma proportion som hittills.»

Deruti ligger det! Det var därför som jordbruksfastighetsbevillningen måste sättas till 6 öre och icke kunde stanna vid 5 öre. Det är ju alldeles tydligt. En fastighet som förut var uppskattad till 1,000 kronor betalade då 30 öres bevillning och påfördes en fyrk för hvarje 5 öre, eller tillsammans 6 fyrkar. När bevillningen nu höjdes till 6 öre för hvarje 100 kronors taxeringsvärde, eller 60 öre för 1,000 kronor, men det skulle påföras en fyrk för hvarje 10 öre, blef förhållandet oförändradt. Fastigheten fick 6 fyrkar som förut. Deruti ligger hela orsaken och ej i den konstiga teorien, att jordegaren icke betalar någon bevillning för inkomst af rörelsen.

Jag hemställer till herrarna, huruvida, på sätt äfven herr Daniels-son i sin motion framhåller, jorden kan gifva någon afkastning utan att derå användes något kapital och arbete. Derför säges också i instruktionen med rätta, att med hänsyn till taxering af jordbruksfastighet skall dervid ej tagas i beräkning derå nedlagdt kapital och

Angående
bevilning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)

arbete. Dessa antagas der med rätta såsom nödvändiga faktorer för att få någon som helst afkastning eller inkomst. På samma sätt med hus, som behöfvas för jordbruket, ladugårdar, magasin o. s. v., de skola icke tagas upp vid bestämmandet af jordbruksegendomens taxeringsvärde, ty de äro nödvändiga förutsättningar för att ett jordbruk skall kunna skötas.

Det är orätt att jemföra jordbruksrörelsen med en rörelse, drifven inom en stadsfastighet. Man säger, att här betalas dels bevilning för fastigheten med 5 öre per 100 kronor och dels för inkomsten aft. ex. fabriksrörelse. Detta är dock två olika saker, som icke alls hafva med hvarandra att göra, och den fabriksnäring, som der drifves, begagnar ej väggar och golf såsom *materiel* för sin handtering, utan materielen der är de maskiner, som i sagda fabriksrörelse användas. Vid jordbruket är jorden ej att jemföra med, vid den nämnda väfverirörelsen, huset, hvare rörelsen drifves. Utan jord kan ej någon jordbruksnäring drifvas. Jorden står alltså i samma förhållande till jordbruksrörelsen, som uti ett väfveri väfstolar och maskiner stå till väfverirörelsen. Jorden är sjelfva den maskin, hvarmed näringen utöfvas, och ej det, så att säga, omhölje, hvare den drifves, liksom huset i staden är till väfverirörelsen i detsamma.

Jag skall ej längre uppehålla kammaren, änskönt mycket kunde vara att tillägga i afseende på dessa teorier. Men mitt syfte är dock icke att framställa sådana, mitt syfte är ett rent praktiskt, nemligen att den förvillelse måtte skingras, att jordbruket icke nu erlägger någon inkomstbevilning, då det deremot betalar en mycket drygare sådan än andra skatteobjekt, samt att förekomma att den uppfattningen fortfarande får vara ett medel för agitation. En helt annan sak är, om man vill säga rent ut: »Vi vilja hafva penningar. Visserligen betalar jordbruket redan inkomstbevilning af sex öre för 100 kronors taxeringsvärde, men det fråga vi ej efter; vi vilja derförutom hafva en bevilning för egandet af fastigheten för att sålunda få in mera penningar.»

Sedan jag nu framställt dessa anmärkningar mot utskottets nya teorier angående skilnad emellan afkomst och inkomst och mot förvillelsen, att jorden ej *nu* betalar inkomstbevilning, upprepar jag, att jag helt och hållet tillstyrker bifall till utskottets förslag i a.)

Då jag kanske icke kommer att yttra mig i de följande momenten, då jag redan så länge upptagit kammarens tid och tålmod, vill jag slutligen i någon liten mån aflägsna mig från det jag sjelf uppstälde såsom regel, att uteslutande hålla mig till momentet a), genom att blott kortligen tillkännagifva, att mot de återstående momenten b) till och med f) har jag mycket att invända och har alldeles ej något emot, att de afslås.

Grefve Wachmeister: Då man vill beskatta jordbruksnäringen, kan man gå till väga på två sätt. Man kan nemligen till föremål för skatten välja antingen fastighetens afkastning eller fastighetsegarens inkomst. I det förre fallet söker man utrona, hvilken afkastning fastigheten med afseende på sin beskaffenhet bör kunna under normala förhållanden lemna. I detta fall har man intet med fastighets-

egarens person att skaffa. Om han är skuldsatt eller ej, om han eljes befinner sig i ömmande förhållanden eller ej, är här en likgiltig sak, som ej har något med fastighetens afkastningsförmåga att göra. Likaså är det likgiltigt, om jordegaren har någon inkomst af jordbruket eller ej. Missväxt kan hafva inträffat eller han kan hafva skött sitt jordbruk så, att det ej lemnat någon inkomst. Detta är som sagdt likgiltigt. Hvad man efterforskar är ej, om jordegaren har någon inkomst, utan hvilken afkastning fastigheten såsom sådan bör kunna med förständig skötsel lemna. Sedan detta utrönt, har man vunnit sitt mål. Helt annat blir tillvägagåendet, då man tillämpar inkomstbeskattningen på jordbruksnäringen. Det gäller då att utröna, hvilken inkomst jordegaren verkligen haft. Har han icke haft någon inkomst, går han fri från skatt; är han skuldsatt, får han afdrag för räntan å de skulder, han måst ikläda sig för att kunna drifva sitt jordbruk. Uppgår ej hans inkomst till ett visst belopp, åtnjuter han skattefrihet eller får han viss lindring i bevillningen. Fastighetsbeskattning och inkomstbeskattning äro således två helt olika saker. De representera olika system för beskattningen. Af den korta karakteristik jag nu lemnat af dessa båda skatter torde framgå, att fastighetsbevillningen hos oss, långt ifrån att vara en inkomstskatt, fastmera är en verkligen typisk fastighetsskatt, som blott i det afseendet skiljer sig från de fastighetsskatter, som brukas i andra land, att fastighetsvärdet hos oss är oftare underkastadt revision. Det är alltför möjligt, att 1859 års bevillningskomité, då den sönderdelade allmänna bevillningen i fastighetsbevillning och inkomstbevillning, dermed endast trodde sig i fastighetsbevillningen hafva funnit en annan form för beskattningen af den inkomst, som härflyter af jordbruksnäringen, eller åtminstone att den ej gjorde fullt klart för sig, hvilken grundväsentlig skilnad det blef mellan dessa båda bevillningar. Men säkert är, att fastighetsbevillningen, sådan den blef, blef en fastighetsskatt. En skatt, som ej utgår i förhållande till den skattskyldiges verkliga inkomst, är icke en inkomstskatt, och kan icke blifva det, äfven om, såsom den föregående talaren önskar, den kallas så i lagen.

Men ingalunda kan jag såsom samme ärade talare se en social fara deri, att den uppfattningen gör sig gällande, att fastighetsbevillningen ej är en inkomstskatt. En sådan fara skulle deremot kunna förefinnas, om den föreställningen vunne insteg, att jordbruksnäringen vore otillräckligt beskattad. Nu är det ett faktum, att den särskilda formen för jordbruksnäringens beskattning stundom gifvit upphof till den föreställningen, att jordbruksnäringen är otillräckligt beskattad. Jag skyndar att tillägga, att denna föreställning verkligen egde grund för sig, så länge det i jordbruksnäringen nedlagda driftkapital och arbete voro fria från beskattning; men vissa tecken gifva vid handen, att äfven sedan dessa skatteföremål indragits under beskattningen genom hvad jag för korthetens skull vill kalla »det sjetta öret», fortlevver sagda föreställning och gifver sig uttryck i yrkandet på, att jordbruksnäringen bör underkastas inkomstbevillning likasom andra näringar. Detta yrkande kan innebära tre olika saker. Det kan innebära, *aningen* att fastighetsbevillningen bör afskaffas och ersättas med inkomstbevillning, i hvilket fall man skulle få en allmän

*Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

*Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

inkomstskatt, *eller* att jemsides med fastighetsbevillningen eller fastighetsskatt i någon annan form skulle införas inkomstbevillning för jordbruksnäringen, då man skulle få en tvåfaldig beskattning af denna näring, *eller* slutligen, och det torde vara hvad man i allmänhet åsyftar, att fastighetsbevillningen skulle kombineras med en inkomstbevillning, så att man först söker utröna, hvilken inkomst jordbruket i dess helhet lemnat, och från den sålunda vunna summan drager 5 eller någon annan procent af taxeringsvärdet samt påför återstoden inkomstbevillning. De båda förstnämnda tankarne, d. v. s. fastighetsbevillningens utbytande mot inkomstbevillning och en tvåfaldig beskattning af jordbruksnäringen, kunna under vissa förutsättningar hafva sina skäl för sig. Men deremot måste jag bestämdt bestrida, att en kombinerad af fastighetsbevillning och inkomstbevillning är möjlig. Först vill jag deremot anmärka, att, då man uppskattat inkomsten af jordbruket i dess helhet, har man — under förutsättning att en sådan uppskattning är möjlig, och derförutan bör den väl icke påbjudas — redan vunnit sitt mål. Jordbruksnäringen är ju då i beskattningshänseende likställd med andra näringar. Hvarför skall man sedan vidtaga ytterligare operationer med afdrag af vissa procent af taxeringsvärdet o. s. v.? Jo, säger man, derför att i annat fall är det antagligt, att behållningen af inkomstbevillningen å jordbruket kommer att sjunka ned till ännu lägre belopp än den nuvarande fastighetsbevillningen. Derför är det nödvändigt att fastställa ett visst minimum, motsvarande fastighetsbevillningen. Äfven om ett sådant minimum egde sitt principiella berättigande, hvilket jag vågar bestrida, så är det ej görligt att verkställa en jämförelse mellan jordbruksfastighetens afkastningsförmåga och jordegarens inkomst. Dessa båda begrepp äro nemligen inkommensurabla storheter. Oaktadt den definition på afkastning, som den föregående talaren citerat ur svenska akademiens ordlista, måste jag vidhålla, att inkomst och afkastning äro två olika begrepp. Inkomst är ett begrepp, som hänför sig till en person, och afkastning ett begrepp som hänför sig till en sak. Man förbiser, att här är fråga om två helt och hållet olika system, nemligen den personella beskattningen och den reella. De kunna användas jemsides med hvarandra, men icke inom ramen af en och samma skatt. Förutsatt nu, att fastighetsbeskattningen eller rättare sagdt skatten på afkastningen af jordbruksnäringen är så anordnad, att den träffar jemväl afkastningen af det driftkapital och arbete, som nedlagts i sagda näring, så täcka båda skatterna, fastighetsbevillningen och inkomstbevillningen, samma område. Man får stundom höra siffror anföras — såsom t. ex. i en reservation till detta betänkande — som skulle bevisa, att skattebeloppet för jordbruksnäringen är för lågt i jämförelse med det skattebidrag, andra näringar lemna. Jag tror, att det i detta hänseende är nästan omöjligt att anställa en jämförelse mellan två så olika skatter som fastighetsbevillning och inkomstbevillning. Men jag tror, att man kan säga, att en skattesats, som grundar sig på antagandet, att jordbruksnäringen lemnar en afkastning, motsvarande 6 % på taxeringsvärdet, ej är för låg. Om de anförda siffrorna skulle bevisa något, vore det ej något annat än det, att fastighetstaxeringen är för låg och bör höjas.

En annan sak vore, om man ville utbyta fastighetsbevilningen mot inkomstbevilning och således införa en allmän inkomstskatt. Tanken härpå plägar afvisas med ett medlidsamt smålöje såsom omöjlig att genomföra, särskildt med afseende på den hos oss långt drifna jordstyckningen. Säkert är att den blefve svår att genomföra och skulle medföra stora förändringar på många områden, t. ex. i fråga om grunderna för den politiska valrätten och valbarheten m. m. Men då utan fastighetsbevilningens utbytande mot inkomstbevilning allmän inkomstskatt ej kan komma till stånd och en rationel anordning af den direkta beskattningen enligt min öfvertygelse ej är möjlig utan en allmän inkomstskatt, torde, med afseende på den ökade betydelse, som den direkta beskattningen helt säkert kommer att få i vårt skattesystem, det ej vara förmätet att förutsäga, att fastighetsbevilningen en gång, låt vara i en mer eller mindre aflägsen framtid kommer att utbytas mot inkomstbevilning.

Sedan på detta sätt fastighetsbevilningen blifvit utbytt mot inkomstbevilning, kan fråga uppstå, huruvida ej derutöfver en särskild beskattning af fastigheten såsom sådan bör införas. Denna fråga sammanfaller med frågan om det berättigade i en högre beskattning af kapitalet, en fråga, som säkerligen måste jakande besvaras. Det skulle föra mig för långt, om jag nu ville inlåta mig på de olika utvägar, som i detta afseende kunna anlitas, och jag vill därför blott uttala såsom min åsigt, att hvilken utväg man än anlitar, det fasta och det rörliga kapitalet i detta afseende böra ställas lika, ty enligt min mening är i det moderna samhället en högre beskattning enbart af det fasta kapitalet oberättigad — då det nemligen är fråga om skatten till staten och icke om kommunalbeskattningen, med hvilken förhållandet är olika. Jag sade: i det moderna samhället, ty i detta samhälle är besittningen af jord icke ett privilegium, för hvars åtnjutande en särskild godtgörelse bör erläggas till staten såsom till en feodalherre, och om också jorden till sin natur är fast kapital, vittnar dock den dagliga erfarenheten, att detta kapital i sina egares händer är i vår tid fullt ut lika rörligt som det i egentlig mening s. k. rörliga kapitalet.

Med dessa åsigtter är det tydligt, att jag icke inom utskottet kunnat biträda den väckta motionen om »det sjette örets» utbytande mot en föreskrift om taxering af inkomsten af det i jordbruket nedlagda driftkapitalet och arbetet. Att uppskatta denna inkomst såsom åtskild från jordbruket i dess helhet är tydligen faktiskt omöjligt. Att utröna den genom afdrag från inkomsten af jordbruksnäringen af vissa procent af taxeringsvärdet är, såsom jag förut haft äran framhålla, principiellt omöjligt. Icke heller tror jag, att det är rätt att, såsom Kongl. Maj:t år 1883 föreslog, upptaga »det sjette öret» i inkomst-taxeringslängden, d. v. s. att såsom inkomst af det i jordbruksnäringen nedlagda driftkapitalet och arbetet upptaga 1 procent af fastighetens taxeringsvärde, ty med denna procent är det alldeles samma förhållande som med de andra procenten, som beteckna den årliga afkastningen af fastigheten såsom sådan. Den representerar i sjelfva verket icke jordegarens verkliga inkomst, utan den beräknade afkastningen af det i jordbruksnäringen nedlagda kapital och arbete. Den

*Angående
bevilning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

Angående
bevilling
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)

har nog fått sin rätta plats, der den nu står i 1 § i bevillningsförordningen i sammanhang med fastighetsbevillningen. Deremot tror jag, att det är ej blott af teoretiska, utan äfven af praktiska eller åtminstone praktiskt-politiska skäl utaf vigt att få tydligt angifvet, att dessa 6 ören afse afkastningen ej blott af fastigheten utan ock af det i jordbruksnäringen nedlagda kapital och arbete; och därför yrkar jag bifall till den föredragna punkten.

Herr Reuterswärd: Jag har begärt ordet, icke för att jag för min del har något att invända emot bifall till den föredragna punkten, men därför att jag har tyckt mig finna, att bevillningsutskottet i de öfriga punkterna varit mindre lyckligt med sina nya funderingar och nya principer, som man velat framlägga för en ökad beskattning. Och när jag tänker på, huru man skulle tillämpa dessa principer, visa de sig på de flesta områden snart sagdt utförbara. Jag kommer därför att yrka afslag, och om jag ej yrkar, kommer jag att rösta för afslag å alla dessa punkter, samt till slut, när det blir fråga om en underdänig skrifvelse, ämnar jag — jag ber att få nämna det — yrka, att Riksdagen med afslag å samtliga i detta betänkande omförmälda motioner må besluta att i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa en revision af nuvarande bevillningsförordning samt framlägga det sålunda beredda ämnet snarast möjligt för Riksdagen. Jag tror, att lika olyckligt utskottet har varit i sin framställning, lika svårt är det för Riksdagens kamrar att så här oförberedt kunna inför Kongl. Maj:t framlägga några vissa bestämda principer och uttalanden, som skulle binda den omfattande revision, vi alla önska. Jag anser också, att utskottet, då man vet skälet, hvarför man nu önskar en revision, nemligen att på ett rättvist sätt framkalla ökade statsinkomster, uti punkten c) gått en alldeles motsatt väg eller åtminstone uttalat såsom ett önskningsmål, att ännu flere kategorier skulle göras fria från erläggande af bevilling. Jag vill ej positivt påstå att jag vill gå en motsatt väg, men jag vågar säga, att hvarje medborgare i ett samhälle, som der åtnjuter skydd och har rättigheter både till person och egendom, bör veta, att han skall skatta *något* om ock aldrig så ringa till staten eller det samhälle han tillhör och ej blott tro, att man har rättighet att få vara med om att använda de af andra tillskjutna medlen, utan att själf känna hvar skon klämmer. En motsatt princip är enligt min öfvertygelse förkastlig. Derfor, när vi söka med ljus och lykta efter ökade statsinkomster, böra vi ej gå den väg utskottet föreslagit. Om jag nu skulle tillåta mig att yttra mig om de af utskottet föreslagna nya grunderna för beskattningen, så vågar jag påstå, att den s. k. själfdeklarationen skulle inom vårt land väcka en så oerhörd motvilja, att man skulle tro: är detta nu konsekvensen af urtima riksdagens beslut, att de hittat på ett nytt sätt att komma åt hvarje öre, som exempelvis den lilla jordbrukaren får i afkastning på sin lilla egendom, och hvarje liten extra inkomst, som han dessutom kan förskaffa sig? Jag säger ännu en gång, att jag tror att det skulle väcka en sådan motvilja och förbittring och ha en sådan olycklig följd, att man skulle derigenom, i stället för att nu glädja sig åt det lyckliga

beslutet vid den urtima riksdagen, gifva lastarenom rum att ännu mer fördöma detsamma. Vi hafva ej behof af andra grunder för vårt beskattningssystem; utan vi skola försöka att förbättra det och, om vi upptäcka brister och fel deri, söka afhjelpa dem, men ej komma fram med några nyhetsmakerier. Jag vågar påstå, att, så vidt jag känner förhållandena, i de land, der denna sjelfdeklarationsgrundsats tillämpas, kan man, om man frågar de skattskyldige sjelfva, ej finna en enda, som ej fördömer densamma. Men sedan den en gång kommit in i folkets vanor, behåller man den. Att deremot ändra principerna för en uråldrig beskattningsgrund, anser jag vara ytterst vådligt.

Då det genom betänkandet går såsom en röd tråd, att det skulle blifva denna sjelfdeklaration, som hädanefter skulle utgöra en vigtig princip i vårt beskattningssystem, har jag velat säga, att det är det egentliga skälet, hvarför jag kommer att rösta för afslag på hvarstenda moment i denna punkt. Jag tror, mine herrar, att det för oss är omöjligt att kunna på rak arm föreslå Kongl. Maj:t vissa principer och vissa sätt att gå till väga för att få en bevilningsförordning, så beskaffad att vi kunna vara belåtna med den, hvarför vi handla klokast i att öfverlemna hela denna omsorg åt Kongl. Maj:t.

Jag har ej något emot denna första punkt, men, då jag kommer att yrka afslag å dem allesamman, tager jag mig friheten att yrka afslag äfven på denna.

Friherre Barnekow: I början af riksdagen var det en person, hvilken är mycket bevandrad i riksdagsarbetet, som sade till mig, att jag såsom ordförande i bevilningsutskottet skulle få mycket besvär vid behandlingen af denna fråga, ty, sade han, »enligt min uppfattning är det lika många åsigter i denna sak inom utskottet som det finnes ledamöter»; och jag tror att han hade rätt. Vi äro 20 ledamöter i bevilningsutskottet, och nästan alla hafva de reserverat sig i olika riktningar. Jag börjar nästan tro, att det äfven finnes lika många åsigter i denna sak som personer här i kammaren. Genom detta utskottsbetänkande gå dock tre hufvudprinciper. Den första hufvudprincipen uttalas i den af herr Fredholm afgifna reservationen, då han förklarar sig anse tidpunkten vara inne att fullständigt omredigera hela vårt skatteväsen. Han vill, hvad jordbruket beträffar, öfvergå till en fastighets- och inkomstskatt. Han vill hafva sjelfdeklaration såväl för fastighet som för inkomst af kapital. Han vill, som sagdt, omskapa hela vårt skatteväsen. En annan åsigt gör sig gällande i en af herr Cavalli aflemnad reservation, deri några af Första Kammarens ledamöter instämt. Han utgår från en alldeles motsatt uppfattning. Han säger, att någon skrifvelse alls icke behöfves, att man alls icke behöfver underrätta regeringen om hvad Riksdagen önskar. Han stöder sig dervid på en skrifvelse, som 1892 års urtima Riksdag afgifvit och deri »Riksdagen uttalat den mening, att det starkare anlitaudet af den direkta beskattningen för statsbehofvens täckande, som enligt den framlagda finansplanen skulle komma att ega rum, förutsatte oeftergiftigt en revision af bevilningsförordningens bestämmelser i syfte såväl att i allmänhet öka dess effektivitet som ock att, på sätt i statsrådsprotokollet antydt, åvägbringa

Angående
bevilning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)

Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.

en mera likformig tillämpning af förordningen samt särskildt med beskattning på ett verksammare sätt än för närvarande eger rum träffa vissa inkomstarter.»

(Forts.) Ja, mine herrar, det är en väl hopkommen skrifvelse, men den säger egentligen ingenting. Vid urtima riksdagen, då icke någon motion i detta ärende förelåg, kunde det möjligtvis gå an att utfärda en sådan skrifvelse, men jag hemställer, huru vida, när motioner i frågan väckts och ett bevillningsutskott tillsatts för behandlingen häraf, det går an att afspisa alla motioner med att de måtte lemnas utan afseende, utan att säga i hvilken riktning Riksdagen anser att den nya bevillningsförordningen bör gå. Vi böra dock veta, att beskattningen är en sak, som Riksdagen själf åtager sig. Och nog skulle det se eget ut, om vi skulle säga, att vi önskade en genomgripande förändring, men ej ett ord vidare. Den siste talaren kom med ett annat skrifvelseförslag, som är fullt lika betydelselöst. Han säger, att han önskar revision, men icke i hvilken riktning. Om en sådan skrifvelse beslutas, hvad skall regeringen och hvad skall en komité göra? Den kan då utreda frågan lika väl i den af utskottet som i den af herr Fredholm eller den af de öfrige reservanterna angifna riktning. I hvilken riktning skall utredningen ske? Det finnes icke den ringaste ledning härför. Nog tycker jag i alla fall, att Riksdagen, så vidt den har någon åsigt i skattefrågan, bör hafva så mycket mod att den må kunna säga, i någon punkt åtminstone, hvad den vill, och icke lemna regeringen alldeles i ovisshet om dess önskan. Förenämnda reservanter säga också: »Härtill kan än vidare läggas, att i den nu föreslagna skrifvelsen icke upptagits viktiga punkter, som möjligen kunna tarfva en revision, men deremot mindre viktiga, angående hvilka behofvet af förändring icke är ådagalagdt.»

Ja, mine herrar, men det är ju edert eget fel, I, som suttit i utskottet och äro väl bevandrade der. Om några större viktigare frågor blifvit förbigångna, kunden I ju hafva upptagit dem. Hvarför förbigå dem med tystnad?

Den siste värde talaren hade några yttranden, vid hvilka jag fäste mig. Han sade, att utskottets förslag var alldeles overkställbart, men han sade icke, *hvarför* det var så. Derfor är jag icke i stånd att härutinnan bemöta honom. Han sade vidare, att han icke ville vara med om utskottets förslag att införa flera olika kategorier för de mindre inkomsttagarne. Men det kan väl ej vara hans mening att vilja lägga drygare skatter på dem, som hafva mindre att betala med. Vidare talade han om själfdeklarationen, och att svenskarne nog icke ville gå in derpå. När vi komma till den punkt, som handlar derom, skall jag be att få tala mer derom.

Jag har nu anfört två olika principer, som uttalats i betänkan-det. Jag skall nu komma till den tredje, nemligen den som uttalas af utskottet. Utskottet säger, att det icke anser lämpligt att i närvarande stund vidtaga en så genomgripande förändring af grunderna för vår nu gällande bevillningslagstiftning som några af motionärerna föreslagit. Vidare säger utskottet, att, utskottet anser angeläget vara att påpeka, hvilka synpunkter vid en blifvande revision böra tagas i

betraktande. Således en medelväg mellan herr Fredholms förslag och reservanternas från Första Kammaren.

Nu skall jag be att få tala något om det första momentet. I afseende derpå har jag för närvarande icke mycket att tillägga, ty en utskottsledamot har förut bemött den förste talaren i alla de punkter, hvilka jag hade antecknat. Men jag skall be att få säga något angående en sak, som ännu icke kommit, men som jag är öfvertygad snart kommer fram. Herrar Bokström och Fredholm i Andra Kammaren hafva uttalat den, och jag är öfvertygad, att i denna kammare finnas många, som hafva samma uppfattning som de. Jag syftar på den anmärkningen att, när vi nu genomfört den stora reformen i skatteväsendet att efterskänka grundskatterna, är det bra hårdt, att jordbrukarne skola vara mindre beskattade än kapitalisterna och arbetarne. Jag skall så godt jag kan söka uppdraga en parallel dem emellan. Flere gånger förut har jag tagit på mig att söka visa, att jordbrukarne verkligen betala dryga skatter, och jag skall taga på mig det ännu en gång. Gifvet är, att med den direkta skatten till staten måste jag äfven taga i betraktande kommunalskatten, ty den är en direkt skatt och en följd af den förra. Jag skall nu taga exempel. En fastighet är taxerad till 20,000 kronor. Efter nuvarande förhållanden betalar den 12 kronor i skatt till staten. Förvandladt till fyrkar gör det 120 fyrkar. Jag håller mig till den kommun, jag tillhör. Der utgör kommunalskatten 50 öre pr fyrk — följaktligen för ifrågavarande fastighet 60 kronor. Läger jag detta belopp till förenämnda 12 kronor, får jag 72 kronor, hvilket belopp således erlägges för fastigheten i direkt skatt. Tager jag ett kapital af 20,000 kr., lemnar det efter 5 procent 1,000 kronors inkomst. Men den som har 1,000 kronors inkomst får afdraga 450 kronor, och följaktligen äro af de 1,000 kronorna endast 550 kronor beskattningsbara. Derfor erlägges till staten 5 kronor 50 öre. Detta gör 55 fyrkar och, håller jag mig till samma kommun som nyss, utgör kommunalskatten därför 27 kronor 50 öre. Sammanlägger jag detta belopp och förenämnda 5 kronor 50 öre, får jag 33 kronor. Följaktligen betalar jorden 72 kronor och kapitalet 33 kronor. Och som 72 är mera än 33, betalar jorden mer än kapitalet. — Jag skall nu taga en egendom, som är värderad till 300,000 kronor. Der ställer sig saken så, att denna egendom betalar 1,080 kronor i skatt, under det att ett kapital å 300,000 kronor efter samma norm, som nyss användes, betalar 900 kronor. Men det är icke nog med detta, ty egendomen har att betala ytterligare direkta skatter. Det kommer till något, som heter presttione och kyrkotione, hvarom en ledamot härom dagen icke alls ville höra talas. För ifrågavarande till 300,000 kronor taxerade egendom belöper sig presttionen till 400 kronor och kyrkotionen till 80 kronor. Således betalar denna egendom 1,560 kronor i direkt skatt, då motsvarande kapital betalar endast 900 kronor. Säljer jag min egendom och flyttar t. ex. till Stockholm — den stad, der kapitalisterna hafva det allra bäst, de största fördelar och de minsta skatter — har jag Stockholms alla agrement, Stockholms alla förmåner och alla njutningar, och betalar endast 900 kronor i skatt i stället för, om jag bor på landet, 1,560 kr.

Angående bevilning för jordbruksfastighet m. m.
(Forts.)

*Angående
bevilning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.*
(Forts.)

Man säger, att jordegaren skall betala inkomstskatt för den inkomst, han verkligen har af jorden. I sådant fall är jag rädd för, att staten icke skulle få mycket. Jag tror ej, att jordegaren har så stor inkomst af jorden som mången tror. Tager jag, såsom förut, som exempel en egendom, taxerad till 20,000 kronor, så frågas: huru mycket får denna, om vi tillämpa inkomstskatten, betala? Vi hörde, att en sådan egendom nu får betala i kommunal- och kronoskatt tillsammans 72 kronor. Jag gör en liten förutsättning, som jag tror ej är oriktig. Jag tror att herrar jordbrukare få erkänna, att man i allmänhet kan antaga, att det finnes få jordbrukare, som icke hafva skuld på sin egendom till halfva taxeringsvärdet. Många hafva skuld till hela taxeringsvärdet, men i medeltal kan man säga, att de hafva till halfva. Således, om fastigheten är värd 20,000 kronor samt derifrån afgår 10,000 kronor skulder och jag beräknar afkastningen till 5 procent, har egaren på fastigheten en inkomst af 500 kronor. Deraf eger han afdraga 450 kronor och således skall han betala endast 50 öre till staten samt, efter den kalkyl jag förut uppsatt, 2 kronor 50 öre till kommunen. Följaktligen, om denna inkomstskatt skulle tillämpas, skulle ifrågavarande egendom betala endast 3 kronor, i stället för att den i närvarande stund får betala 72 kronor.

Nu har jag sökt visa, att, oaktadt vi gjort så många afskrifningar å grundskatterna, å jorden dock ännu hvilat ganska dryga skatter, och, så vidt jag ej uppkallat flere motståndare — och dem är jag beredd att bemöta — har jag för närvarande icke annat att säga än att yrka bifall till mom. a).

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Att vår gamla bevilningsförordning är bristfällig och otillräcklig, derom hafva vi temligen länge varit ense. Så länge endast var fråga om att uttaga en obetydlig del af skatten på direkt väg, gjorde det icke så särdeles mycket. Om skatten träffade ojemnt och orättvist, fann man sig deri, därför att det ej var fråga om något betydligt belopp och därför att man finner sig lättare i en olägenhet, som är gammal, och vid hvilken man vant sig. Men då fråga är om att införa ny högre beskattning och ny bevilningsförordning, blifver förhållandet ett annat. Då granskar man närmare, först hvad som är rättvist och sedan hvad som är praktiskt, och jag har mina stora dubier om, att det förslag, som här föreligger, är någotdera. Det var för öfrigt ej heller att vänta, att utskottet på så kort tid skulle kunna medhinnna en tillräckligt fullständig utredning. Man har sagt, att Kongl. Maj:t kunde hafva skäl vänta att från Riksdagen få höra några fasta åsigtter. Men sådana förutsätta sakkännedom och utredning, och deraf fans inom utskottet icke tillräckligt. Hvar och en har väl sin lilla begränsade erfarenhet att gå efter, men den förslår icke. Derfor tror jag, att denna skrivelse är öfverflödigt och skadlig. Jag tror det senare så mycket förr, som det kunde hända, att Kongl. Maj:t skulle anse sig böra fästa mera vikt vid uttalandena deri, än de i verkligheten förtjena, och möjligen känna sig bunden deraf. Enligt min åsigt är det bäst, att Kongl. Maj:t kommer fram med förslag till ny

författning, som, efter hvad jag hoppas, skall blifva ett sammanhängande helt, och som vi då få tillfälle att granska. Sannolikt få vi då korrigera våra omdömen. Jag håller därför med herr Reuterswärd derom, att vi icke böra antaga denna skrifvelse, utan i stället vänta på Kongl. Maj:ts nya förslag. Det är mycket lätt att fatta beslut och sedermera tillämpa detsamma utan konsideration, utan afseende på om det är rättvist eller icke. Så har det gått i Tyskland, der också ett ytterligt missnöje råder öfver den nya bevillningsförfattningen, som är ytterst betungande och orättvis. Sådant vilja vi icke finna oss i här i Sverige.

Jag skall be att få påpeka ett par saker, som enligt min åsigt icke äro utredda. En mycket viktig fråga är: har man rättighet att få afdrag för sina skulder? Derom finnes icke ett ord nämndt i utskottsbetänkandet. Jag skall ej tala om fastighet på landet, utan om hus i staden. De flesta hus i staden eller, rättare, egarne till husen äro skuldsatta, ty det är ju egaren, som gör skulder och betalar räntan derpå, fast han lemnat en in-teckning såsom säkerhet för sin förbindelse. Husegarens behållna inkomst beror på, huru stora räntor han måste erlägga på sin skuld. Om han nu har en skuld, uppgående till ett visst belopp, in-tecknad i fastigheten, men å andra sidan eger ett löst kapital, som ej öfverstiger nämnda skuldbelopp, eger han då qvitta emellan utbetalda och inflytande räntor, eller skall han jemte det han betalar fulla afgifter för huset äfven betala bevillning för det lösa kapitalet, fast det ej ens räcker att betala den skuld han eger i huset? En annan fråga är, huru tjänstemännen skola beskattas. Tjänstemännens löner, äro de deras inkomster af arbete? Ja visst. Men tjänstemännen hafva ock skulder. Många hafva på sin uppfostran fått göra betydliga utlägg för att blifva i stånd att sköta sina tjänster — utlägg, som hänga efter i form af skulder, hvarå de årligen måste göra afbetalningar och betala ränta med en viss del af löneinkomsten. Om de icke få räkna sig till godo kapitalafbetalningarna, borde de väl åtminstone få räkna sig till godo räntorna å sina skulder. För närvarande finner man sig i att något afdrag ej göres, och detta därför att bevillningen utgår med endast en procent, men låt den växa till 4 eller 5 procent — då blir det fasligt hårdt att ej få draga af räntorna å sina skulder, ty det är behållningen af en persons inkomster, som skall beskattas, och behållningen är hvad han förtjenar med afdrag af dessa räntor på för tjänstens förvärfvande utlagda förskott.

Vidare hafva vi frågan om beskattning af bolag. Huru skall man beskatta ett anonymt bolag? Här i Stockholm finnes t. ex. spårvägsbolaget med 7,800 aktier, hvardera lydande å 100 kronor. Dessa aktier äro spridda på många håll, bland förmöget och fattigt folk, och ingen vet hvem som innehar dem. När kupongerna skola betalas, komma aktieegarne och få sin utdelning. För närvarande beskattas bolaget, men huru skall man gå till väga för att beskatta hvar aktieegare? Det är ju omöjligt. Man kan säga, att man kan sätta stämpel på hvarje liten pollett. Ja, men då blir beskattningen icke i förhållande till inkomsten. Den kommer att drubba icke ensamt de stora kapitalisterna, utan en hop enkor, barn och fattiga,

*Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

Angående
bevilning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)

som lagt ner sina besparingar i dessa aktier. Idén att ålägga bolag dubbel beskattning, först å *bolaget* och sedan på hvarje enskild *del-egare* anser jag alldeles förkastligt och orätt.

Hvad angår sjelfdeklarationen, har jag i princip icke något emot densamma, men vi skola komma i håg, att det mest ekonomiska folk i världen, det franska folket, icke vågat införa någon inkomstbeskattning, än mindre sjelfdeklaration. Man må icke lita på, att känslan af heder och samvete hos den stora allmänheten är så stor, att icke den enskilda fördelen, om den kommer i strid dermed, hos många talar högre. Det är en sorglig erfarenhet, då det gäller afgifter till det allmänna, men det är en erfarenhet, som icke kan bestridas.

Många flera anmärkningar kunna göras mot förslaget, och jag har kommit till samma resultat som herr Reuterswärd, att det icke tjenar till något att till Kongl. Maj:t sända ett halft förslag, sådant som detta. Bättre är att lemna hela saken åt Kongl. Maj:t, i hvilket fall jag tager för gifvet, att den blifver grundligt utredd. Jag kommer således att rösta för afslag på alla punkter.

Friherre von Kræmer: Jag instämmer i en stor del af de betänkligheter, som af herr Reuterswärd och friherre Leijonhufvud uttalats. Men jag kan ej finna, att deras anmärkningar i ringaste mån drabba mom. a), ty detta innehåller icke något annat än en hemställan, att i bevilningsförordningen måtte tydligen och positivt angifvas, hvad som redan är negativt der angifvet och blifvit praxis. Men då en sak är praxis och erkänd såsom riktig sådan, må den väl äfven få uttryckas i författningen. Jag kan icke se, att det kan vara det ringaste farligt att i detta moments syftning skriva till Kongl. Maj:t. Man har skrivit i mindre viktiga saker än denna: att den bevilning, som utgöres för jordbruksfastighet, utgöres både för sjelfva fastigheten och för det i jordbruksrörelsen nedlagda kapitalet och arbetet.

Medan jag talar om denna mycket omhandlade bevilning för det i jordbruksfastighet nedlagda kapitalet och arbetet, ber jag att få påpeka en sak, som jag icke hört någon omnämna, nemligen, att om jordbrukaren utom sin fastighetsbevilning skall hafva att erlägga skatt för det i jordbruksrörelsen nedlagda kapitalet och arbetet, bör äfven egaren af fastighet i stad få utgöra bevilning för det kapital och arbete, han nedlägger i sin rörelse. Det är helt naturligt, att denna sak icke framhållits, ty de anmärkningar, som blifvit gjorda i fråga om fastighetsbevilningen, äro framställda af stadsrepresentanter. Tror dock någon, att man kan drifva rörelse med att hyra ut hus utan att deri nedlägga något kapital eller arbete? Måste icke hus-egaren hålla en portvakt? Måste han icke bestå gas i trapporna? Måste han ej påkosta snöskottningar om vintern? Måste han icke fullgöra en hel del tillsyn för allt detta och för att få in hyrorna, eller också hålla en vice värd, att icke tala om det kånbaraste af allt: större eller mindre reparationer, hvilka han icke kan ålägga hyresgästerna?

I gamla tider åtminstone var det en allmän sägen, att, ville man erhålla 6 procents inkomst på ett hus, skulle det gifva 8 procent i hyror. Antager man nu, att huset är taxerad till t. ex. 20,000 kronor, så betalar det i bevilning 10 kronor. Antager man vidare, att kom-

munalutskylderna uppgå till 7, 8 eller till och med 9 gånger detta belopp, blir hela skatten ändå icke mer än 100 kronor. Gifver då huset 8 procent brutto i hyror, d. v. s. 1,600 kronor, men i netto blott 6 procent eller 1,200 kronor, så är der en skillnad af 300 kronor. Utskylderna gjorde 100 kronor. Alltså är det årligen i medeltal i uthyrningsrörelsen nedlagda penningbeloppet 200 kronor, motsvarande ett driftkapital af 2,000 kronor. Således får jag ännu en gång påpeka — eftersom här synes vara meningen att gifva anvisning för en blifvande revision — att om jordbruksfastigheter skola få sig pålagda bevilning för det i desamma nedlagda kapitalet och arbetet, så böra äfven stadsfastigheter få sig sådan extra bevilning ålagda. Bevilningen för stadsfastighet torde då lämpligen böra bli åtminstone 5 $\frac{1}{2}$ öre för 100 kronors taxeringsvärde.

Angående bevilning för jordbruksfastighet m. m.
(Forts.)

Jag har icke något att invända mot att alla motionerna afslås — må de afslås, men detta hindrar icke, att man kan bifalla mom. a), ty detta moment innefattar icke bifall till någon af motionerna, utan är en framställning, som man ansett lämpligt att göra, för att i författningen måtte erkännas rättigheten af och fixeras ett förhållande, som redan länge egt rum. Jag hemställer således till de inflytelserike talare, som förut yrkat afslag å alla motionerna, om de icke skulle kunna nöja sig med att, sedan alla momenten äro genomgångna, yrka afslag å mom. b) till och med f), men tillåta att mom. a) bifalles?

Herr Reuterswärd: Jag skall gå den siste värde talaren så långt till mötes, att jag vill *förorda* bifall till mom a), men jag kommer i alla fall att yrka afslag på punkten i sin helhet, och det helt enkelt därför, att om vi anse oss kunna antaga denna punkt, kommer man, då punkterna b), c), d) eller någon annan punkt föredrages, att säga, att vi kunna gerna antaga den också, och dermed är den afsigt, jag har med mitt förslag till skrifvelse, helt och hållet tillintetgjord. Jag vill nämna, att jag kommer att yrka bifall till min skrifvelse, när ingressen till ifrågavarande punkt föredrages.

Jag begärde ordet egentligen med anledning af den ärade ordförändens i bevilningsutskottet yttrande, då han sade, att en talare här helt bestämdt sagt, att det förslag, som framstälts af utskottet, var overkställbart, men icke gifvit några skäl därför. Jag ville verkligen icke, då jag sist hade ordet, uppräknat alla de skäl, jag har att motsätta mig, bland annat, två viktiga hufvudförutsättningar för utskottets förslag. Den ena är den s. k. själfdeklarationen. Jag vågar påstå, att hvar och en, som vill vara samvetsgrann och fullständigt uppgifva sin inkomst, genom densamma skall försättas i en sådan ställning, att han icke kan fullgöra, hvad han efter bästa samvete vill, utan att man vill åläggas hvarje skattskyldig att föra bok och räkning.

Herrarne veta, såsom äfven nyss påpekats af en ärad talare, att vår jord är i vissa trakter så styckad, att den för innehafvarne af densamma är att betrakta mera såsom en binäring än en hufvudnäring. Om jag ville åberopa den trakt af landet, en bergslagsort, som jag tillhör, vet hvar och en af eder, mine herrar, som besökt denna

*Angående
bevilning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

trakt, att jorden der är sönderplockad i 32-delar, i 64-delar, ja, i 132-delar och kan styckas till och med ännu mera. Hvad är det för inkomster, staten skulle få af all denna jord? Nästan inga. Ty det kan jag försäkra herrarne, att om invånarne i den ort, jag tillhör, skulle samvetsgrant uppgifva, hvad det kostar att sköta deras små hemman, och dessa kostnader afdragas från afkastningen, skulle resultatet i de flesta fall vara lika med noll. Jag hemställer, huruvida det vore ett sätt att skaffa staten inkomster genom att befrämja ett sådant system? Den lille jordegaren skulle först och främst visa, att han icke hade någon inkomst på sin egendom. Vidare skulle han blifva tvungen att visa, hvad som utgör hans inkomster af biträde åt bruksrörelsen, såsom malmbrytning, forsling och dylikt. Han skulle nödgas föra bok öfver hvad han hade i inkomst den ena eller den andra dagen för att kunna samvetsgrant fullgöra sjelfdeklarationen. Det är för mycket begärtdt, och om än jordegarna äro samvetsgranna, men, såsom vanligen är fallet, de icke äro skrif- och räknekunniga, så vågar jag påstå, att det är omöjligt för dem att kunna lemna exakta uppgifter.

Nu säger man, att det icke är landtbruket, man lägger an på för att få en ökad statsinkomst, utan på mycket annat. Är det handeln och rörelsen? Ja, jag medgifver, att der vid lag är det mycket svårt att kontrollera eller med säkerhet få reda på, hvad en köpman i sjelfva verket förtjenar och huru han förer sina räkenskaper för att komma till en viss nettoinkomst. Hvad som är säkert är, att de allra flesta köpmän i vårt land bestå af landthandlande, hvilka till en viss grad äro skyldige att föra räkenskaper, men, om man vill göra sig besvär med att se efter, huru de fullgöra detta, och betraktar deras stil och siffror, skall man finna, att man nästan vore tvungen att kunna dechifrera hieroglyfer för att kunna få reda på dem. Der vore äfven sjelfdeklaration olämplig. Dertill kommer, att af dessa landthandlande de flesta hafva en liten hemmansdel, och på samma sätt med den. Det blir på dessa små hemmansdelar icke någon inkomst, och staten får icke något af hans vinst på sjelfva rörelsen, utan blifva alla dessa skattefria.

Man säger emellertid, att så icke är förhållandet med grossrerna. Jag tror icke, att det skulle bli så synnerligen välkommet, om de skulle vara skyldiga att göra bouppteckning den 31 december hvarje år för att kunna samvetsgrant uppgifva till bevillningsberedningen, huru stora deras inkomster varit, ty de måste göra afdrag på sitt lager, som under årets lopp blifvit omodernt eller blifvit försämradt, hvilket spelar en så stor rol vid beräkning af förtjensten för året. Huru skall man kunna bedöma, om för stort afdrag gjorts? Om de sätta utaf en liten reservfond för att möta utelöpande vxelar af mindre god beskaffenhet, skola de icke hafva rätt dertill?

Icke heller kan man väl säga, att det är embetsmannen, man vill åt, att det man gifver med ena handen vill man taga tillbaka med den andra. Hvad honom beträffar kan hvar och en, som vill göra sig litet besvär, på öret räkna ut, huru mycket embetsmannen och löntagaren har i inkomster. Den enda inkomst man icke kan kontrollera är den extra, som en eller annan tjänsteman möjligen kan skaffa sig

men jag är öfvertygad om, att dessa äro nog redbara att upptaga äfven sådana inkomster med den bevillningsförordning, vi nu hafva.

Då är det väl det förhatliga kapitalet, man föreställer sig finnas i vårt land, som man vill åt. Är vårt land kapitalrikt? Hvad är det, som sätter vårt jordbruk och vår industri på knäna, om icke just bristen på kapital? Och ändå hör man vid alla tillfällen talas om det förhatliga kapitalet. Det är detta man fördömer och således äfven kapitalisterna. Jag tror icke, mine herrar, att man i vårt land skall kunna plocka fram många kapitalister, som lefva uteslutande på sitt kapital. De flesta personer, som hafva förmögenhet, hafva nedlagt den i egendomar eller aktier, och der blir den beskattad. Så kommer utskottet och föreslår, att de skola betala en dubbel skatt, och på så sätt tror man sig träffa kapitalet. Men då betänker man icke, att den enda inkomst, de mindre bemedlade ofta hafva, utgöres af aktier i bolag, och dem vill man beskatta två gånger! Tycker man, att detta är rättvist? Emellertid, då det icke är af nödvändigheten påkalladt att förändra grunderna för beskattningen utan det härleder sig från lösa motioner, vill jag icke vara med om att framkalla en storm af ovilja i landet för att vinna, icke ökade statsinkomster, utan kanske tvärtom, och endast ställa till oreda och trassel. Det är därför att jag ser så många brister i det föreliggande förslaget till den revision, man från Kongl. Maj:t önskar, som jag tror, att vi handla klokast, om vi med full tillit öfverlemna saken åt Kongl. Maj:t, då frågan kommer att erhålla en samvetsgrann och bättre utredning, än hon nu fått i bevillningsutskottet. Derfor fortfar jag att yrka afslag å hela punkten.

*Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

Herr Nisser: Det berättas, att för flere tusen år tillbaka en syndaflojd gick öfver jorden och i sin förödande framfart dränkte både folk och få samt att utur den stora tillintetgörelsen räddat sig endast den allmänt bekanta s. k. Noachs ark.

Bevillningsutskottet har, kan man säga, i år öfversvämmats af en motionsflod, och utur dess diskussioners ordsvall har räddat sig hvad som nu föreligger i *dessa* ark.

Under dessa långa och tidsödande diskussioner, som pågått under flera veckor, måste jag ofta göra den tysta reflexionen: »att, om än det är en stor ära att vara medlem af bevillningsutskottet, är det dock icke alltid så särdeles roligt». Emot denna reflexion kan man visserligen göra den anmärkning, att man icke är ditsatt för att hafva roligt, utan för att göra nytta — och hvad nytta har ni väl gjort? Jag har deltagit i herr Cavallis reservation och trodde mig dermed hafva gjort den nytta att möjligen bespara kammaren en tidsödande diskussion öfver principfrågor, som äro allt för litet utredda för att kunna och böra nu fastslås.

Till denna reservation beder jag nu ock att få yrka bifall, hvarvid jag dock kan göra den modifikation, att jag förenar mig i herr Reuterswårds skrifvelseförslag.

Det har sagts, att denna reservation icke gifver Kongl. Maj:t någon ledning, i hvilken riktning den ifrågasatta revisionen af bevillningsförordningen bör gå; men jag tillåter mig då få påpeka, att den

Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)

instämmer i Riksdagens skrivelse af den 27 november sistlidet år, och der det framhålles, att revisionen bör tillse det bevillningsförordningens bestämmelser rörande den direkta beskattningen blifva *mer effektiva, mera likformiga i tillämpningen* och på ett *verksammare sätt träffa vissa inkomstarter*. Genom att här inlåta sig uti detaljfrågor binder man friheten för dem, som Kongl. Maj:t kan komma att anförtro det viktiga uppdraget af denna revision, att framlägga de förslag, som på grund af noggranna undersökningar synas dem vara för våra förhållanden de mest lämpliga. Då nu emellertid en så liflig diskussion utspunnit sig om en bevillningsförordning »som icke finnes till», emotser man med en viss bäfvän den diskussion, som en gång lärer uppstå, då den reviderade föreligger i realiteten, men som likväl då kan hafva sitt fog och sin innebörd. Jag instämmer med herr Reuterswärd.

Friherre Barnekow: Jag skulle vilja bemöta herr Reuterswärd i några punkter. Först och främst vill jag beklaga, att han icke grundligare läst vårt betänkande, ty det är alldeles icke fråga om sjelfdeklaration för jordbrukare. Vi ansågo detta omöjligt att åstadkomma i närvarande stund. Hvad kapitalet beträffar, får jag erkänna, att jag är med om att införa sjelfdeklaration just för att komma åt detsamma, och jag måste äfven öppet erkänna, att jag är med om sjelfdeklaration för att komma åt embetsmännen, emedan de ofta hafva många bibefattningar, som man för närvarande icke kan komma åt beskatta. Nu säger man visserligen, att de uppgifva sina inkomster, men de behöfva icke göra det. Om bevillningsmyndigheterna åsatt dem en låg inkomst, resonera de med sitt samvete: då man icke taxerat oss högre, kunna vi låta det dervid bero. Om taxeringsmyndigheterna åsatte en person, som har t. ex. 10,000 kronors inkomst, ett mycket högre belopp, t. ex. 100,000 kronors inkomst, blefve han tvungen att lemna uppgift. Jag har ofta undrat, hvarför icke bevillningsberedningarna förfara så eller inforda uppgifter, hvartill de redin för närvarande äro berättigade. Men så sker icke, och därför behöfves en obligatorisk sjelfdeklaration.

Jag erkänner upprigtigt, att jag vill komma åt kapitalet. En ärad talare sade, att här i landet finnas icke några kapital. Det är jag icke säker på. Jag tror att de gömma sig, så att vi icke komma åt att beskatta dem, men jag tror att vi böra försöka komma åt dem, och jag föreställer mig att detta är rätta sättet. Då våra skatter växa, tror jag, att vi äro tvungna att söka upp kapitalen, der de finnas. Dertför anser jag sjelfdeklaration lämplig.

Herr Dickson, Robert: Mig synes, som om diskussionen vid denna punkts behandling måste omfatta punkterna i sin helhet, ty det kan väl icke vara meningen att aflåta en skrivelse endast af det innehåll, detta mom. a) angifver. Det tyckes visserligen vara temligen oskyldigt, men några af de andra punkterna äro egnade att väcka stora betänkligheter. Det har redan talats om sjelfdeklarationen. Det torde nog vara ganska svårt att få sjelfdeklaration för fast egendom. Vid punkten d), som handlar om aktiers beskattning, har jag

för min del mycket tvekat. Der afses ett slags dubbel beskattning: först skola bolagen beskattas för sina inkomster, och sedan skall hvarje delegare taxeras för sina inkomster af aktierna. Detta kommer att föranleda en dubbel beskattning icke blott i fråga om krono-, utan äfven i fråga om kommunalskatter. Först påläggas 1 procent bevillning, derefter 1 procent tilläggsbevillning, så 6 procent kommunalskatt, summa 8 procent af inkomsten. Skall denna beskattning nu erläggas dubbelt, blir det 16 procent eller ungefär $\frac{1}{6}$ af inkomsten, och detta är väl mycket.

Jag skulle vilja veta, om man med bolag äfven afser handelsbolag. I så fall tyckes förslaget vara vådligt för hela handelsverlden. De flesta handlande äro i bolag, och för den, som tagit in ett biträde i kompaniskap med sig, skulle skatten sålunda fördubblas. Jag förmodar, att det här är fråga om endast aktiebolag, men äfven i sådant fall finner jag förslaget origtigt. Jag medgifver, att aktiebolag hafva den fördelen, att något personligt ansvar för bolagets gäld icke för aktiegarne förekommer, och det kunde ju finnas vissa grunder för att aktiebolag skulle underkastas en särskild högre beskattning. Men då borde denna skatt tillfalla endast staten och upptagas t. ex. i förordningen om bevillning för särskilda förmåner och rättigheter eller i form af en stämpelskatt, upptagen på utdelade kuponger. Genom att på nu föreslaget sätt upptaga inkomsten genom taxering på två ställen får man en dubbel kommunalskatt.

Då det vid urtima riksdagen förutsattes, att ökning af skatterna skulle förekomma, yttrades af utskottet, hvilket yttrande sedermera äfven förekom i Riksdagens skrifvelse, att Riksdagen ansåge särskilda, utan samband med kommunalbeskattningen anordnade, men i förhållande till hvarandra väl och rättvist afpassade skatter å inkomst och fastighet vara de skattearter, som, samtidigt ålagda och likformigt ökade, för nu afsedda ändamål i främsta rummet borde komma i fråga. Detta Riksdagens yttrande öfverensstämmer med det yttrande, som herr finansministern afgaf, då han framlade finansplanen. Han yttrade: »I fråga om den form, hvarunder den ökade beskattningen å fastighet och inkomst bör uttagas, är det till en början klart, att detta icke utan kommunalbeskattningens förryckande kan ske genom en enkel förhöjning i skattesatserna för fastighets- och inkomstbevillningen.»

Det återopas, att ett aktiebolag är en *juridisk person*. Det är omvistadt. Jag erinrar, att den svenske författare, som företrädesvis behandlat frågan om aktiebolag, professor Hagströmer, har en annan uppfattning. Om man ändock antager, att aktiebolaget är en juridisk person, är detta dock endast en juridisk fiktion, men den juridiska fiktionen får man väl icke drifva så långt, att man fingerar inkomsten för beskattning. Dessutom, om ett aktiebolag skulle anses vara en juridisk person, måste aktiekapitalet betraktas såsom dess skuld, för rântan hvarå det ej bör skatta. Så uppfattas äfven saken i herr Fredholms reservation. I Preussen medgifves vid beskattning af aktiebolag $3\frac{1}{2}$ procents afdrag å det inbetalda aktiekapitalet. Om man skulle införa detta system i Sverige, hvad skulle då inträffa? Jo, att aktiebolag i många fall komme att skatta ganska obetydligt.

*Anående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

*Angående
beviljning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.*
(Forts.)

Det finnes visserligen aktiebolag, som lemna en god utdelning, men det finnes äfven många, som lemna en ganska ringa sådan. Skulle nu afdrag ske på aktiekapitalet, skulle säkerligen föga återstå för aktiebolagets beskattning. Följden deraf skulle blifva, att många aktiebolag i de orter, der det drifver sin rörelse, icke skulle komma att beskattas särdeles högt. Bevillningsförordningen har sökt ordna så, att för inkomst af industriel verksamhet skattas, der rörelsen bedrifves, och detta derför, att kommunerna skola erhålla bidrag till de utgifter, som föranledas af den arbetarebefolkning, som industrirörelsen sysselsätter, såsom för skolor, fattigvård och dylikt. Jag tror icke, att kommunalstyrelserna skulle vara så synnerligen böjda för de konsekvenser, som skulle blifva en följd utaf antagandet af detta förslag.

Utskottet har äfven på sid. 22 yttrat, att det göres den anmärkning mot gällande lag »att personer, som hemta inkomst — må hända en betydlig sådan eller hela sin inkomst — af bolaget, men äro mantalsskrifne inom annan kommun än bolagets beskattningssort, blifva befriade från att i mån af denna sin inkomst bidraga till sin kommuns utgifter, ehuru dessa personer i lika grad som de till kommunen skattskyldige draga fördel af de genom kommunens medel underhållna anstalter och inrättningar.» Får man draga några slutsatser af detta, skulle det vara, att hvar och en, som bor i en kommun, skall för de inkomster, han från olika håll kan ega, bidraga till kommunens allmänna utgifter. Det låter ju bra, men det öfverensstämmer icke med hvad vi hittills iakttagit. En följd deraf skulle blifva, att en person, som bor i en kommun, men eger fastighet i en annan, borde betala skatt för inkomst inom förra kommunen; eljest kunde det hända, att, i fall detta är den enda inkomst han har, han får bo i kommunen utan att skatta. Så sker för närvarande, och det har man icke funnit skäl att ändra. En annan följd skulle blifva, att en industriidkare skulle för inkomst af sin rörelse skatta der han bor och icke der rörelsen bedrifves. Detta skulle vara olämpligt, såsom jag förut antydte, ty der han drifver sin rörelse, bör han skatta för att bidraga till kommunens utgifter.

Reservanterna hafva redan påpekat de fel, detta förslag har i afseende på fastighetsbeskattning, och då de redan finnas uttryckta i reservationerna, anser jag icke nödvändigt att vidare orda derom.

Det talades vidare om, att man med skatt på aktiebolagen ville träffa de större förmögenheterna, men det är ovisst om detta lyckas. Man vet icke, hvilka som äro delegare i aktiebolagen. Granskar man förteckningarna öfver dem, som ingå eller utträda ur enskilda bankbolag, synes det i allmänhet vara icke de stora kapitalisterna, som äro aktiegare, utan snarare en mängd enkör och tjänstemän eller i allmänhet personer, som hafva ganska små tillgångar, men äro egare till en eller annan aktie hvar. Sannolikt är förhållandet detsamma beträffande andra bolag, ehuru såväl inom de enskilda bankerna som inom aktiebolag äfven finnas mycket förmögna personer.

Jag tror, att man genom en sådan beskattning på aktiebolag för mycket förbiser den betydelse association har för den ekonomiska utvecklingen. Huru skulle det stå till med ångbåtsflottan, fabriker

och jernvägar, om icke aktiebolag finnes till hands för att åstadkomma de erforderliga medlen? Jag tycker, att det vore orätt att afskräcka personer derifrån genom en sådan beskattning, då dermed sammanställles den risk, som är förenad med ett industrielt företag. Mig synes därför det i punkten d) framlagda förslaget vara obilligt. Det är icke förenligt med det nuvarande sättet för jordbrukets beskattning och det leder till konsekvenser, som jag icke tror kunna godkännas.

*Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.
(Forts.)*

Jag kommer att rösta för afslag på denna punkt liksom å öfriga punkter i betänkanudet.

Herr statsrådet friherre von Essen: Då det gäller att Riksdagen skall aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående önskliga reformer i bevillningshänseende, torde det icke vara tillständigt eller lämpligt, att jag här yttrar mig om, hvilka punkter det kan finnas skäl att i detta förslag upptaga. Dock tillåter jag mig att göra en observation och torde få erinra kammaren derom, att det förefaller mig mera lämpligt, att, om Riksdagen önskar någon förändring, som den nu gör i afseende på bevillningen, Riksdagen då endast anhåller, att i sådant afseende utredning måtte ske.

Att deremot Riksdagen skulle på förhand, innan utredning skett, antaga såsom gifvet, att den eller den punkten af förslaget skall framläggas, det förefaller mig egendomligt, då man väl icke kan föreställa sig, att bevillningsutskottet har så grundligt genomgått en eller annan punkt, att utskottet, då det gäller så omstörtande förhållanden, kan säga, att den eller den punkten vilja vi tillstyrka Kongl. Maj:t att föreslå så eller så. Jag syftar på punkten b), som jag måste uppehålla mig vid, emedan den rör sjelfva ordalydelsen i ingressen. Der står: »att i det förslag till ändringar i bevillningsförordningen, hvilket, i anledning af den i Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof bebadade revision af berörda förordning, torde komma att af Kongl. Maj:t för Riksdagen framläggas, måtte inrymmas:

a) förslag til en sådan ändring af det i förordningens 1 § förekommande stadgande, att deraf måtte framgå, det bevillningen för jordbruksfastighet utgöres såväl för sjelfva fastigheten som ock för det i jordbruksrörelsen nedlagda kapital och arbete; äfvensom

b) förslag till bestämmelser derom, att dem, som äro skyldige att erlagga bevillning för inkomst af kapital eller arbete, åläggas att opåmint, efter enligt behöriga grunder fastställda formulär, till vederbörande taxeringsmyndighet lemna uppgifter angående sina inkomster af nämnda slag.»

Såvidt jag fattat ordalydelsen riktigt, innebär den, att, ehuru en utredning nu begäres, hvilken Kongl. Maj:t kommer att lägga till grund för sitt förslag till Riksdagen, skall förslaget till sjelfdeklaration, oberoende af utredningens resultat, af Kongl. Maj:t framläggas på det sätt, som Riksdagen önskar. Denna fråga är väl icke så grundligt behandlad i utskottet, att man kan anse, att förslaget bör formuleras på detta sätt. Om Riksdagen önskar, att sjelfdeklaration skall komma i fråga, förefaller det mig, som om det vore lämpligare, att

Angående
bevillning
för jord-
bruksfastig-
het m. m.

(Forts.)

Kongl. Maj:t anmodas att derom göra utredning och framlägga det förslag, som deraf kan föranledas. I annat fall har Riksdagen redan på förhand bundit sig vid saken. Det är visserligen sant, att utskottet till stöd för sitt bestämda uttalande i denna punkt anført, att de flesta främmande länder redan infört sjelfdeklaration; men under hvilka förhållanden och huru den upptagits, känner man icke, lika litet som dess verkningar, emedan det icke är en gammal, utan en temligen ny bestämmelse. För att förbereda denna och många andra frågor, som förekomma till utredning under den närmaste tiden, har Kongl. Maj:t låtit inhenta upplysningar rörande skatteväsendet i andra länder, och jag har här i min hand en bok, som inkom till departementet för några dagar sedan rörade denna sak, hvars innehåll det är af vigt att taga kännedom om, innan man bestämmer sig för, hvilken väg man skall välja.

Friherre Barnekow: På grund af hvad herr finansministern anført, ber jag att få nämna, att jag skulle vara beredd att framlägga förslag till en mera moderat affattning af mom. b), men jag finner icke skäl att framställa ett sådant förslag, innan detta moment kommer under behandling. För öfrigt får jag säga, att det verkligen var utskottets bestämda åsigt, att sjelfdeklaration borde införas, hvarför äfven dess hemställan formulerats så som skett.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i afseende på det nu föredragna momentet hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Barnekow* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i afseende på mom. a) i 1 punkten af dess betänkande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—18;
Nej—97.

Mom. b).

*Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilning.*

Herr Cavalli: Jag har jemte några kamrater från denna kam-
mare i utskottet reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kom-
mit i denna punkt, och har dervid, såsom redan under den förra
diskussionen omnämnts, yrkat, att samtliga de framställda motionerna
icke måtte till någon åtgärd föranleda. Anledningen, hvarför jag
icke förut yttrat mig i frågan, är, att af de särskilda momenten i
denna punkt jag haft minst att anmärka mot det första, och till och
med möjligen kunnat vara med derom, hvaremot jag måste bestämt
motsätta mig bifall till de öfriga momenten. Då den förda diskus-
sionen jemväl omfattat nu ifrågavarande moment, skall jag yttra mig
mycket kort. En hel del af hvad jag kunde hafva att säga är redan
anfördt.

Af utskottets betänkande finna kammarens ledamöter, att dess
förslag i denna punkt åtföljes af reservationer af icke färre än sexton
af utskottets tjugu ledamöter. Redan på grund af denna omständig-
het torde man ega rätt att hysa tvifvelsmål, huruvida det kan vara
lämpligt, att Riksdagen bifaller ett sådant förslag. Frågar man så
om anledningen till denna mängd af reservationer, finner man svaret
vid en genomläsning af betänkandet och om man granskar arten och
beskaffenheten af de ärenden, utskottet haft att handlägga. Dessa
hafva nemligen omfattat de mest vidtgående förslag, berört de vig-
tigaste beskattningsgrundsatser och åsyftat fastsläandet af principer
å beskattningsområdet, om hvilka meningarna ännu icke kunnat ena
sig. Det är på grund häraf ganska förklarligt, att betänkandet är
sådant som det är.

I förevarande moment har utskottet hemställt, att Riksdagen
redan nu skulle binda sig vid att antaga den s. k. obligatoriska
sjelfdeklarationen vid beskattning, och detta utan att annan utredning
kommit denna viktiga fråga till del än som bestått densamma i
motionerna och i utskottets betänkande. Jag vågar förmena, att in-
förandet i vår beskattningslagstiftning af denna viktiga, för lagstift-
ningen hittills främmande, och vidt omkring sig gripande förändring
påkallar ett allsidigare skärskådande, en noggrannare pröfning och
ett mera kompetent bedömande än som under angifna förhållanden
hittills kunnat komma frågan till del. Att under dessa förhållanden
helt enkelt föreslå Riksdagen att ändock fatta beslut i saken nu,
förefaller mig mycket betänkligt. Beskattning är en grannlaga sak,
som bör med stor försigtighet handhafvas. Det kräfvcs alltså, och
det kräfvcs med fog af dem, hvilka det tillhör att beskatta sina med-
borgare, att noga betänka sig, innan de bestämma sig för nya be-
skattningsgrundsatser, och det vore bevis på motsatsen, om Rike-
dagen i dag skulle befinnas färdig att bifalla hvad utskottet i detta
moment föreslagit.

Jag tillåter mig därför att yrka afslag på utskottets hemställan
i det nu föredragna momentet.

Friherre Barnekow: Jag har uppsatt ett förslag att i fråga
om detta moment moderera den skrifvelse, hvilken Riksdagen enligt

Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilning.
(Forts.)

utskottets hemställan skulle aflåta till Kongl. Maj:t, men jag anser icke skäl att ens läsa upp mitt förslag, ty genom den föregående voteringen har Första Kammaren enligt min tanke bestämdt uttalat, att den icke vill gå in på sjelfdeklaration, och under sådana förhållanden tjenar det ju icke något till att framlägga mitt förslag.

Herr Nyström: En tillfällig laryngit hindrar mig att så försvara min motion, som jag skulle önskat, utan måste jag inskränka mig till några nakna satser uti frågan.

Jag vill då närmast uppehålla mig vid den af min ärade vän, friherre Barnekow, senast uttalade satsen, att Första Kammaren genom voteringen rörande föregående moment uttalat sig mot sjelfdeklarationen. Jag tror dock icke, att Första Kammaren uttalat sig emot sjelfdeklarationen, utan att kammaren allenast förklarar, att den icke i dag vill för sin del afgöra saken. Och ett sådant uttalande måste Första Kammaren göra efter den förklaring, herr statsrådet och chefen för finansdepartementet afgifvit. Detta uttalande kan icke innebära ett afslag på sjelfdeklarationsprincipen, utan endast ett kraf på mera utredning af saken än hvad som nu gifvits den.

Jag skall icke — det höres tydligt nog att jag omöjligen kan det — framlägga det bevismateriel, såväl inhemskt som från utlandet hemtadt, hvilket jag bragt tillsammans och som jag tror skulle komma herrarne på något olika tankar i denna fråga mot dem, som redan blifvit framställda, men jag måste såsom sagdt inskränka mig till några isolerade satser.

I spetsen för dessa satser vill jag sätta den grundsats, bevilningsutskottet så förträffligt formulerat, då det säger att »obligatorisk sjelfdeklaration utgör inkomstbeskattningens nödvändiga komplement». Kortare, koncisare och mera uttömmande kan icke förhållandet framställas, och detta uttalande lär icke kunna jäfvas af någon, som närmare undersökt saken. Bevilningsutskottets omdöme sammanfaller också fullständigt med den mans, hvilken af alla här i landet kanske mest sysslut med denna sak, nemligen professor Rydins, hvilken säger lika kort och träffande att »sjelfdeklarationen är ett oeftergifligt vilkor för åstadkommande af en rättvis inkomstbeskattning». Och detsamma säga om samma eller derifrån föga afvikande åtgärder bevilningsutskottet för föregående år, tidigare bevilningsutskott och komitéer, den inhemska och utländska erfarenheten. Det är också gifvet, att i samma mån som inkomstbeskattningen gör sig gällande, det blir en vigtig fråga: hvad är det som skall beskattas? Härpå svaras: det är inkomsten. Ingenting kan vara enklare. Men huru få reda på denna inkomst? Jo, naturligtvis bäst genom att fråga den som har den. Så vidt jag kan finna, är det alldeles orimligt att säga, att man här bör gå en onödig omväg för att få en fullständig upplysning, då man kan gå en direkt väg och få en fullständig upplysning — ju enklare, ju simplare — genom att fråga den som har inkomsten om dess belopp. Och särskildt bör man icke gå någon annan väg, för så vidt målet erkännes vara att få veta, huru stor den behållna inkomsten verkligen är. Det är gifvet, att man är utsatt för en oändlig mängd af misstag, om man då går den indirekta vägen.

Och i hvilken grad man på den direkta vägen är utsatt för miss- tag, visa bäst förhållandena hos oss. Det som först väckte min tanke att sysselsätta mig med denna sak var en uppgift från den officiella statistiken, att i Sverige antalet af de personer, män och qvinnor, som hade 4,000 kronors inkomst eller deröfver, vore blott omkring 15,000. Hvem skulle hafva trott något sådant? Hvem skulle ha trott, att i hela vårt land det icke skulle finnas mer än femton tusen personer, som skatta för 4,000 kronor eller deröfver? Hade man frågat den ene eller andre af er, mine herrar, om antalet, skulle han säkerligen hafva uppgifvit femtio tusen eller kanske mer ändå. Jag skulle förmena, att de finnas, som tro, att ensamt här i Stockholm finnes hälften af antalet. Jag försökte för någon tid sedan att göra en beräkning öfver förhållandet genom att taga reda på huru många som i Stockholm hafva våningar på fem rum eller mera, då en våning på fem rum i allmänhet anses motsvara en inkomst af 4,000 kronor. Undersökningen gaf en siffra af omkring sju tusen, men jag med- gifver, att denna statistik är temligen oanvändbar, bland annat af det skälet, att en större våning så ofta delas på flera skattskyldiga, hvilka hvar för sig icke nå upp till 4,000 kronors inkomst. Emellertid tjenar siffran alltid till att lemna någon antydning.

Nu är det gifvet, att, om en massa personer sålunda undkomma den beskattning, som skulle rätteligen drabba dem, det icke är nog med att rättsmedvetandet härigenom får ett slag i ansigtet, utan här- till kommer att hvad desse undandraga sig drabbar andra. Sålunda inträffar här en dubbel oegentlighet: de skyldige slippa undan och de oskyldige drabbas. Detta förhållande synes mig vara skäl nog att efterse, huruvida icke en förnuftigare och rättigare form för beskattningen skulle kunna vinnas. Dessutom är att märka, att med det nuvarande förhållandet vissa slag af inkomster äro mer än andra utsatta för att till fullo beskattas, närmast löner och äfven inkomst af fastighet. Dessa äro skottaflor för det nu rådande systemet, under det de andra slagen af inkomst till stor del fördölja sig och icke träffas af beskattningen. Vidare är det alldeles uppenbart, att be- villningsberedningens ordförande har i sin hand, att, om han vill an- vända den befogenhet, den nuvarande författningen ger honom, fram- kalla en själfdeklaration, då han kan infordra uppgifter från de skatt- skyldige. Det beror således redan nu på honom, om själfdeklara- tionen i ett antal fall skall komma att tillämpas.

Om således — och jag tror, att jag styrkt detta både med aukto- riteter och anförda fakta — inkomstbeskattningen i samma mån, som den fullständigt genomföres, närmast förutsätter själfdeklaration, och det vidare kan styrkas, att inkomstbeskattningen kommer att hos oss behöfva anlitas i vida högre grad än hittills, så blir själfdeklarationen en absolut nödvändighet.

Det gäller alltså, såsom det andra ledet i undersökningen, att besvara frågan: är det troligt, är det sannolikt att inkomstbeskatt- ningen skall hålla sitt intåg hos oss, att den har framtiden för sig? I detta afseende ber jag att få hänvisa till det förträffliga anförande, som vi hört för en timme sedan af greve Wachtmeister. Det lär efter detta anförande icke kunnat undgå någon af eder, mine herrar,

*Angående
obligatorisk
själfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilning.*

(Forts.)

Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilning.
(Forts.)

att inkomstkatten, så att säga, ligger i luften, och att den kommer att göra sig gällande på bekostnad af de ofullständiga skatteformer, som nu finnas, vare sig de benämnas fastighetskatt, afkastningsskatt, förmögenhetsskatt eller hvad det må vara. Det förefaller mig, att man skulle kunna beskrifva förhållandet mellan dessa senare skatteformer och inkomstbeskattningen så, att de förhålla sig till hvarandra såsom beräknadt brutto — de gamla skatterna — och faktiskt netto — framtidens skatteform, den rena inkomstkatten — och jag tviflar icke på, hvilken af dessa skatteformer som i striden skall komma att afgå med segern.

Inkomstkatten kommer att göra sig gällande och med den följer såsom ett nödvändigt komplement sjelfdeklarationen.

Derför skulle jag hafva önskat, trott och hoppats, att sjelfdeklarationen skulle här något gynsammare upptagits. Dock icke så att jag, minst efter anförandet från statsrådsbänken, skulle våga yrka, att Första Kammaren nu skulle besluta det uttalande, som innehålles i förevarande moment af bevillningsutskottets hemställan. Men det har gjorts i sista stund — det göres kanske just nu — försök i Andra Kammaren att omgestalta formuleringen af utskottets förslag så, att det innefattade, att man ville till Kongl. Maj:t öfverlemna att pröfva de nya uppslagen uti detta afseende, och detta är naturligtvis något, som äfven jag kan vilja vara med om. I den skarpa formen, att grundsatsen om sjelfdeklaration redan på förhand skulle vara af kammaren antagen, vågar jag icke påyrka något uttalande af kammaren, men i formen af ett önskningsmål, som nu icke är föremål för någon votering, hoppas jag att herrarne vilja skänka grundsatsen sin uppmärksamhet, så att i någon mån, såsom det plägar heta i sällskapen, »diskussionen får utgöra svar på frågan» och utgöra en ledning för Kongl. Maj:ts vidare åtgärder i denna sak.

Jag vet, att det anförda förhållandet emellan beräknadt brutto och faktiskt netto och emellan inkomstkatten och sjelfdeklarationen hvilar på en teori, men herrarne fråga efter praktiken. Ja, den mest upplysande praktiken, d. v. s. den i Preussen förekommande praktiken, är helt färsk, kanske till och med för ung, men ingulunda drabbas den af de anklagelser, som blifvit framställda mot densamma, att man med raseri skulle mottagit sjelfdeklarationens tillämpning o. s. v. Sjelfdeklarationen har i praktiken slagit mycket väl ut i de länder, der den tillämpats, och det är obestridligt, att den gifvit staten en värdefull ökning i dess inkomster, och ju mera ett folk uppfostras till att erkänna den sanna och riktiga grundsatsen i sjelfdeklarationen, desto mera kommer oppositionen deremot att försvagas. Jag kan icke heller fatta denna motvilja mot sjelfdeklarationens införande. Åtgärden innebär icke, såsom det yttrades af en talare, att man skulle uppsöka den skattskyldiges sista tolfskilling och med grymhet kräfva ut den. Nej, är han med rätta uppskattad, så göres för honom ingen ändring, och är han med orätt uppskattad för lågt, så är det väl blott riktigt, att rätten har sin gång och hans uppskattning höjes.

För öfrigt vill jag till bemötande af några af de anmärkingar, som framstälts, påminna om två saker. Den ena är, att de små skattebeloppen i allmänhet skulle gå fria från den nya skyldigheten,

såsom vanligt är, der inkomstbeskattningen tillämpas. Härmed förfaller ock talet om den stackars torparen, som skulle hafva svårt att räkna ut sin inkomst. Han skulle nemligen vara fritagen från sjelfdeklaration. Den andra omständigheten — och jag vill framhålla den i anledning af talet om den oerhörda svårigheten att räkna ut inkomsterna — är, att till en genomförd sjelfdeklaration hör ett helt system af anvisningar och formulär, som underlätta för den skattskyldige hans anmälan och göra det till en i sjelfva verket ytterst enkel sak att härutinnan uppfylla allan rättfärdighet.

Med dessa två påminnelser, att de små inkomstbeloppen i allmänhet skulle gå fria från skyldighet till sjelfdeklaration och att så pass fullständiga anvisningar kunna utdelas, att svårigheterna att angifva sina inkomster derigenom blifva till största del undanröjda, tror jag att de viktigaste anmärkningarna äro bemöta.

En talare har sagt, att sjelfdeklarationen skulle blifva en svår frestelse för samvetena, men äfven i detta fall kan rättsmedvetandet uppfostras, och det är icke förgäfvets man påmint om, hur det förr var med tullanmälningarna i vårt land. Jag minnes den tid, då man icke gjorde sig samvete af att skryta öfver huru man kunnat lura tullen. Sådant sker icke nu mera. Ingen säger nu, att det är en hård frestelse att behöfva gifva upp tullpliktigt gods, utan detta anses vara en oomtvistelig pligt, och man rättar sig efter lagens föreskrifter i detta fall, och jag anser, att det kommer att gå på samma sätt med sjelfdeklarationen.

Jag kan icke fortsätta, men må det vara mig tillåtet att tillägga ännu en sak. Om någon ville säga, att sjelfdeklarationen är en åtgärd af demokratiskt kynne, så har han rätt, men jag tror, att det finnes och kommer att finnas i denna kammare vissa rörelser, som angifva, att kammaren är böjd att gå framåt på utvecklingens bana och antaga åtgärder i sådan rigtning, vore de än af aldrig så demokratiskt kynne, om de blott, i öfverensstämmelse med Första Kammarens grundsatser, hvilat på det beståendes grund och kunna anses såsom en utveckling af det bestående. Nu är den föreslagna åtgärden visserligen af radikalt, af demokratiskt kynne, men den kan dock antagas af den mest konservativt anlagde man, ty den kränker i ingen mån hans grundsatser, ännu mindre hans ideal. Och om kammaren kan taga ett steg i denna rigtning utan att kränka sitt politiska samvete, så anser jag, att kammaren bör taga detta steg, då härigenom Första Kammaren, upptagande ofvan antydda grundsatser, skulle taga ett ingalunda oviktigt steg på framåtskridandets bana. Skulle det derjemte kunna sägas, att ett sådant beslut innebure ett tillmötesgående mot medkammaren, så förmodar jag, att kammaren deri skulle se ett förord för beslutet och icke en invändning deremot.

Såsom jag sagt, vågar jag icke framställa något yrkande, i synnerhet efter hvad som yttrats från statsrådsbänken, men jag vågar hoppas, att herr finansministerns förklaring icke innebär ett afvisande af grundsatsen om sjelfdeklaration, utan endast, såsom herr statsrådet ock antydde, ett förbehåll att få närmare pröfva saken. Och under förhoppning, att det i denna kammare finnes flere än aderton

*Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilning.*

(Forts.)

Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
beviljning.
(Forts.)

ledamöter, som vilja vara med om att en annan gång gifva denna grundsats en bättre och noggrannare pröfning, måste jag, då jag icke har något yrkande att framställa och knappast längre kan framhviska orden, sluta mitt anförande, ehuru så oändligt mycket mer vore att säga i denna sak.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdetes fortsättande kl. 7 e. m.

Grefve Wachtmeister: Då jag med min röst i utskottet bidragit till utskottets hemställan i fråga om införande af obligatorisk sjelfdeklaration, har jag gjort det därför, att enligt mitt förmenande sjelfdeklarationen nära nog hör till sjelfva väsendet af en inkomstskatt. Såsom jag för en stund sedan erinrade, kan man anordna den direkta beskattningen så, att man, med bortseende från den skattskyldiges person, endast fäster sig vid vissa kännemärken hos sjelfva skatteföremålet och derifrån drager slutsatser med afseende å dettas afkastning. Man får då näringskatter, fastighetsskatter o. s. v. Går man så till väga, kan man strängt taget öfverlemnna åt vederbörande embetsmyndigheter att fastställa de fakta, som skola ligga till grund för beskattningen. Men uppställer man såsom sitt mål att utrona den skattskyldiges verkliga inkomst, är detta tillvägagående absolut otillräckligt.

Öfver allt, der inkomstskatt är införd, är det grannliga värfvet att uppskatta den beskattningsbara inkomsten uppdraget åt vissa inom de skattskyldiges krets utsedda kommissioner. Äfven om man hos dessa representanter för de skattskyldige kan förutsätta en mer eller mindre noggrann kännedom om inkomstförhållandena inom skattdistriktet, så förefinnes dock, naturligtvis med åtskilliga undantag, i regeln den fulla kunskapen om den skattskyldiges verkliga inkomst endast hos den ifrågavarande skattskyldige sjelf. Då således åtminstone på ett håll en fullt tillförlitlig kännedom förefinnes om det, som i hvarje fall skall utronas, så uppstår frågan, om icke denna kunskapskälla bör anlitas vid uppskattningsarbetet. I det öfvervägande flertalet länder har denna fråga besvarats jakande. Så i England, Preussen, Sachsen, ett stort antal smärre tyska stater, i en del kantoner i Schweiz samt i Italien. Hos oss är deremot den obligatoriska deklARATIONSSKYLDIGHETEN inskränkt till vissa bolag, hvarjemte beviljningsberedningarnas ordförande hafva rätt att från de skattskyldige infordra uppgift å deras inkomst af kapital och arbete, en rätt, som emellertid icke synes hafva blifvit begagnad i någon större utsträckning. Då man sålunda hos oss afstått från ett vidsträcktare anlitage af sjelfdeklarationen, kan detta hafva berott dels af principiella, dels af praktiska skäl. Principielt har man sålunda kunnat anse, att lika litet som i en rättegång vittnesmål i egen sak är medgifvet, lika litet bör den skattskyldiges egen uppgift tillmätas vitsord i den förhandling mellan det allmänna och den enskilde, som rör sig kring fastställandet af den senares skattpligtiga inkomst. Presumptionen skulle då vara den, att den uppgift, som komme att af den skattskyldige lemnas, vore oriktig. Naturligen kan man förutse, att många

origtiga uppgifter komme att lemnas, men jag kan icke medgifva, att i ett land som vårt, der medborgarne öfva ett vidsträckt inflytande på de offentliga medlens användning, staten har rätt att presumera, att de uppgifter, medborgarne lemna om det mått, hvori de anse sig pligtige att bidraga till det allmännas behof, skola vara origtiga.

*Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilning.
(Forts.)*

Om således ur principiell synpunkt något hinder icke bör möta för anlitaudet af den kunskapskälla, som ligger i den enskilde skattskyldiges kännedom om sina inkomster, så kunna ju till äfventyrs de praktiska hinder, som uppresa sig mot anlitaudet af denna kunskapskälla, vara så betydande, att de måste anses oöfvervinneliga. Den anmärkning i detta afseende, som man kanske oftast får höra, är den, att genom deklARATIONSSKYLDIGHETEN man skulle gynna de mindre rättfärdige bland de skattskyldige på de rättrådiges bekostnad. Jag tillstår, att jag icke fullt kan fatta innebörden af detta argument.

Hvad är det värsta, som kan hända den, som lemnar en riktig uppgift om sin inkomst? Jo, att han får betala full skatt derför. Men detta är ju något, som afses med hvarje inkomstskatt, och deröfver kan väl ingen klaga, äfven om han kan känna rättmätig förtrytelse deröfver, att andra icke skatta efter sin inkomst. Jag förstår väl, att, om en viss gifven skattesumma skall upptagas, den, som skattar för fulla beloppet af sin inkomst, får betala högre skattebelopp derför, att en annan undandraget sig att skatta för fulla beloppet af sin inkomst. Men jag kan icke förstå, att införandet af sjelfdeklarationsprincipen skulle göra det lättare att undandraga sig att betala skatt. Jag tror, att förhållandet kommer att blifva alldeles motsatt. Uppgiften afses endast att lemna beskattningsmyndigheterna ledning vid deras arbete, men myndigheten har sedan full pröfningsrätt.

Det säges vidare, att den obligatoriska sjelfdeklarationen skulle verka demoraliserande derför, att mången komme att duka under för frestelsen att lemna origtiga uppgifter. Detta kan nog hända i ett och annat fall, men i de flesta fall är det nog så, att den, som finner sig oförhindrad att lemna en veterligen falsk uppgift, redan förut är demoraliserad. Han lemnar en origtig uppgift derför, att hans moral är svag; han blir icke först demoraliserad derför, att tillfälle yppar sig att lemna en origtig uppgift.

Det har vidare anmärkts, att deklARATIONSPLIKTEN skulle kännas tung t. ex. för en näringsidkare, hvars ekonomiska ställning förut är undergräfd, och till och med kunna medföra ruin för honom. Denna olägenhet kan, om icke fullständigt undanrödjas, så dock väsentligen förmildras genom föreskrift att deklARATIONEN skall hemlighållas. I allt fall drabbar denna anmärkning mera sjelfva inkomstskatten än deklARATIONSPLIKTEN. Staten vill beskatta den fulla inkomsten och fordrar att få kännedom om densamma, äfven om detta skulle komma att medföra olägenheter för den enskilde.

Den största svårigheten är otvifvelaktigt den, att det i många fall komme att ställa sig svårt för den skattskyldige att äfven med bästa vilja lemna exakt uppgift på sin inkomst. Dertill fordras först och främst en viss bildningsgrad. I åtskilliga främmande länder är

*Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevillning.*

(Forts).

också sjelfdeklarationspligten inskränkt till dem, som hafva ett visst inkomstminimum. Så åligger i Preussen denna pligt endast dem, som för föregående år skattat för mer än 3,000 mark, och i Sachsen affordras deklaration icke dem, om hvilka man med visshet vet, att deras inkomst understiger 1,600 mark. Vidare kunna, såsom en föregående talare redan påpekat, åtskilliga åtgärder vidtagas för att underlätta deklarationen. Man kan på de formulär, som skola tillställas de skattskyldige, noggrant specificera de förhållanden, om hvilka uppgifter skola lemnas. Och äfvenledes kan man, såsom i Preussen, inskränka sig att fordra, att den skattskyldige lemnar en maximiuppgift, en uppgift, att hans inkomster icke öfverstiga det eller det beloppet. Slutligen kan man, i fråga om de inkomster, som bero på uppskattning, föreskrifva, att de skattskyldige endast behöfva uppgifva de fakta, på hvilka uppskattningen skall grundas och att sjelfva uppskattningen skall göras af vederbörande taxeringsmyndigheter.

Visserligen komma åtskilliga svårigheter alltid att kvarstå, men jag är öfvertygad, att dessa svårigheter skola högst väsentligt reduceras genom några års öfning i deklarationspligten.

Då man så mycket fäster sig vid svårigheterna, bör man icke heller lemna ur sigte de svårigheter, som äro förenade med en inkomstbeskattning utan deklarationspligt, sådan som vår nuvarande. Man föreskrifver t. ex., att inkomst af kapital skall uppskattas till sitt fulla belopp, men man lemnar taxeringsmyndigheterna så godt som utan alla utvägar att få kännedom om detta kapital. Hvad resultatet häraf skall bli, är lätt att inse.

Klart är emellertid, att deklarationspligten, för att kunna med fördel anlitas, förutsätter en viss intellektuel och moralisk utvecklingsgrad hos folket i dess helhet. Men jag tror, att man tryggt kan påstå, att, om folket icke är moget för deklarationspligten, så är det icke heller moget för sjelfva inkomstskatten. För att inkomstskatten skall lemna någorlunda tillfredsställande resultat, erfordras att folket befinner sig på en temligen hög ståndpunkt af civilisation och af öfning i sjelfstyrelse. Då emellertid ingen lärer vilja bestrida, att det svenska folket står på lika hög ståndpunkt af civilisation som trots något annat, och detta folk dessutom haft en lång tids öfning i tillämpning af inkomstskatten, tviflar jag icke på att svenska folket nu är moget för utöfning af deklarationspligten.

Innan jag slutar, ber jag att få lemna ett par uppgifter om huru deklarationspligten i sin tillämpning slagit ut i ett land, der den helt nyligen blifvit införd, nemligen i Preussen. Der infördes den obligatoriska sjelfdeklarationen genom inkomstskattelagen af den 24 juni 1891.

Hvilket resultat sjelfdeklarationen der lemnat, framgår deraf, att medan den debiterade inkomstskatten för fysiska personer — jemförelsen afser icke aktiebolag, hvilka såsom sådana först underkastades beskattning 1891 — under budgetåret 1891—1892 utgjorde i rundt tal 79 millioner mark, så steg denna skatt under budgetåret 1892—1893 till 114 millioner, således en ökning af 35 millioner. Af detta belopp beräknas i ett yttrande af den preussiske finansministern 4 millioner bero på tariff-förhöjningar, medan återstoden, 31 millioner, tillskrifves

den naturliga stegringen och den noggrannare uppskattningen. Ännu mer betecknande siffror framgå, om man fäster sig vid de högst uppskattade inkomstbeloppen. Året 1891—92 taxerades 2,760 personer till en inkomst af 48,000 mark eller deröfver. Året derpå hade detta antal stigit till 5,511, således fördubblats. Den skatt, som utgjordes af denna grupp, uppgick 1891—92 till icke fullt 9 millioner och steg året derpå till 24 millioner, hvaraf dock 5 à 6 millioner tillskrifvas den högre skattefoten, så att den på den naturliga höjningen och den noggrannare uppskattningen beroende ökningen skulle utgöra mellan 18 och 19 millioner, således äfven här dubbla beloppet mot förut.

*Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilling.*

(Forts.)

Herr Anderson, Albert: Det kan nog vara möjligt, att man genom införande af sjelfdeklarationen skulle erhålla högre inkomst af bevillingen än den, som nu åtnjutes, men jag kan icke för min del antaga detta för visst. Nu är förhållandet nemligen så, att efter bevillingens grund utgå många andra utskylder, hvaribland främst kommunalutskylderna; och dessa efter bevillingens grund utgående utskylder uppgå, om jag räknar dem alla, till ett belopp af åtta à nio procent af inkomsterna och på vissa orter ännu högre. Det är gifvet, att i fråga om den kommunala beskattningen medlemmarne i en kommun skola, så vidt sig göra låter, hålla reda på hvarenda inkomst och försöka uppskatta den till dess verkliga belopp, ty derpå beror kommunens finansiella ställning. Jag kan därför icke taga för gifvet, att de nu gällande bestämmelserna i fråga om deklaration för bevillnings utgörande äro så alldeles ohållbara.

Såsom en föregående talare erinrat, finnes i § 18 af gällande bevillningsförordning för bevillningsberedningarnas ordförande rättighet stadgad att från hvilken skattskyldig som helst infordra uppgifter om hans tillgångar. Denna bestämmelse har införts i bevillningsförordningen på senare tider för att i största möjliga mån förbättra taxeringen. Men man har hittills icke vågat gå in på den obligatoriska sjelfdeklarationen, emedan det befunnits att, då denna under en tidigare period egde rum här i landet, den icke lemnade väntadt resultat.

Det blefve också, om den obligatoriska sjelfdeklarationen infördes, för ganska många svårt att uppgifva sina inkomster. Såsom bekant, äro icke alla här i landet skyldige att föra bok, och det är högst sannolikt att bland dem, hvilka icke hafva laglig skyldighet att föra bok, åtskilliga icke kunna med bästa vilja uppgifva sina inkomster tillräckligt noggrant. Skulle man nu införa sjelfdeklarationspligten, föreställer jag mig, att man i vida högre grad än nu är förhållandet måste inskränka beskattningsnämndernas åtgärder och att det borde finnas skattekommissarier, som mottoge och granskade inkommande uppgifter och, då de funne dessa origtiga, vidtoge åtgärder mot dem, som lemnade sådana uppgifter. Skulle man åter behålla beskattningsnämnderna i deras nuvarande skick, skulle det kunna inträffa, att en person, som lemnat uppgift om sina inkomster för ett år, af beskattningsnämnden anses hafva uppgifvit sina inkomster för lågt och därför upptages till förhöjd beskattning. Hvad skulle resultatet häraf blifva? Jo, ett annat år skulle en sådan person antagligen resonera

*Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevillning.
(Forts.)*

sälunda: ðå beskattningsnämnden icke godkänt min uppgift förra året, utan höjt min beskattning, så är det bäst att jag uppgifver en lägre inkomst än den verkliga, så att beskattningsnämnden kommer ungefär till det belopp, som jag verkligen har i inkomst. Men det kan också hända, att någon skattskyldig, som drifver en rörelse, under något år till följd af dåliga konjunkturer icke har någon behållen inkomst på rörelsen, utan att denna gått med förlust. Han uppgifver då, att rörelsen icke lemnat någon behållning under året. Detta kan hända till och med en större affärsman. Om en sådan person då befrias från bevillning, förlorar han både sin kommunala och politiska rösträtt; och skulle han vara ledamot af kommunalstyrelse eller af Riksdagen, finge han ögonblickligen frånträda detta sitt förtroende-uppdrag.

Jag har velat framhålla dessa olägenheter af sjelfdeklarationspligtens införande, därför att, då man behandlar en sådan fråga som denna, det kan vara skäl att framhålla icke allenast fördelarne, utan äfven olägenheterna deraf.

Herr Wærn: Jag skall icke djupt ingå på frågan, om det kan vara skäl att begära sådana uppgifter af de skattskyldige, som hittills införskaffats af taxeringsnämnderna. Men jag vill påpeka, att äfven under nuvarande förhållanden man kan komma ganska långt med infordrande af uppgifter, om man vidtog det system, som är rådande i England.

Jag har en bror, som under några år varit köpman i London. Han har berättat för mig, att vid taxeringen en man kom till honom och frågade honom om hans inkomst, likasom denne ock sedan kom och uppbar den pålagda skatten samt derpå lemnade honom qvitto. Mot personliga besök för erhållande af uppgifter till taxering kan invändas, att sådana blefve allt för besvärliga. Men, mine herrar, går något sådant för sig i en stad, som har större befolkning än hela Sverige, så går det också för sig i distrikt, som icke äro större än våra, i synnerhet om man fördelar besväret. Det är för öfrigt icke af alla, som man vill hafva uppgifter. Hos de många, som hafva ringa inkomst eller hvilkas inkomster äro förut kända, skulle personliga besök icke erfordras. Ett sådant tillvägagående skulle i många fall medföra en mycket stor förmån. Den besökande kunde erhålla upplysningar om mycket, som man behöfde veta. Han kunde om person- och sakförhållanden begära meddelanden, hvilka kunde blifva vägledande äfven för andra skattskyldiges taxering. Af den frimodighet och tydlighet, med hvilka svaren afgäfvos, kunde han bedöma deras sanning, och om de muntliga svaren voro sväfvande eller afsågo att vilseleda honom, borde han hafva rättighet att fordra skriftlig sjelfdeklaration. Å andra sidan skulle den skattskyldige mycket hellre lemna fullständiga upplysningar till en aktningvärd person, som ingäfve förtroende att han ej skulle sprida eller på något sätt missbruka den kunskap han erhöle, än till en nämnd, i hvilken sutte konkurrenter eller personer, till hvilka han hade eller trodde sig hafva anledning till misstro.

Jag tror icke, att detta system skulle vara omöjligt att införa eller möta så stora praktiska svårigheter, att sådant icke skulle kunna ske. De stora hinder mot sjelfdeklarationen, som skulle ligga i frestelsen att lemna origtiga uppgifter eller i andra afseenden, kunna, enligt min åsigt, genom ett sådant tillvägagående, om icke helt och hållet häfvas, så dock i högst väsentlig mån minskas. Att flere taxeringsmän, än nu är brukligt, skulle behöfvas, och att till följd deraf ökade kostnader blefve oundvikliga, är sannolikt, men jag tror, att de skulle mångfaldigt ersättas genom ökade statsinkomster af en omsorgsfullt bestämmd och rättvist fördelad bevilning.

*Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevilning.
(Forts.)*

Friherre Barnekow: Då det från åtskilliga håll begärts, att jag skulle framlägga det modererade förslag, som jag från början ämnade, men ansåg ändamålslost framställa, skall jag här omnämna det och yrka bifall till detsamma. Det skulle bestå deruti, att mom. b) flyttades ned under en annan rubrik och denna rubrik skulle lyda så: »att vid en revision af bevilningsförordningen måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke de, som äro skyldige att erlægga bevilning för inkomst af kapital eller arbete, må kunna åläggas att, efter enligt behöriga grunder fastställda formulär, till vederbörande taxeringsmyndighet lemna uppgifter angående sina inkomster af nämnda slag».

Herr Cavalli: Jag skall tillåta mig hemställa till kammaren, huruvida skäl kan vara att bifalla det af bevilningsutskottets ordförande nu omnämnda förslaget. Det är ju af honom sjelf nyss förut under diskussioner anfördt, att det af utskottets majoritet framlagda förslaget är, så att säga, utskottets ledamöters från Andra Kammaren ultimatum. Man vinner således icke mycket på att taga det modererade förslaget. Ty man lärer icke kunna komma till en sammanjemkning.

Men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på en annan mycket viktig sak, innan kammaren går att fatta sitt beslut. Här är fråga om en undersökning och utredning, huruvida den obligatoriska sjelfdeklarationen skall införas i vår beskattningslagstiftning beträffande inkomst af kapital och arbete. Utskottet har längre ned i punkten f) ifrågasatt, huruvida icke denna grundsats borde vinna tillämpning äfven med afseende å uppskattningen af fast egendom. För mig är det klart att, om kammaren tager mom. b), så har kammaren mycket svårt att icke också bifalla mom. f). Är kammaren beredd på denna konsekvens?

Under dessa förhållanden vidhåller jag yrkandet om afslag.

Herr Reuterswärd: Jag ber att få instämma med den siste talaren och äfven yrka afslag på friherre Barnekows s. k. moderata förslag.

Herr Nyström: Just på grund af det intima samband, som uppvisats vara befintligt emellan inkomstbeskattningen och sjelfdeklarationen, behöfver man icke frukta för en sådan tillämpning af sjelfdeklarationen, som herr Cavalli ifrågasatte. Just på grund af

Angående
obligatorisk
sjelfdeklara-
tion vid
inkomst-
bevillning.
(Forts.)

hela den bevisförning rörande detta samband, som här blifvit försökt, borde kammaren finna sig oförhindrad att besluta ett sådant uttalande som det nu föreslagna hvad angår inkomstskatten, utan att detta behöfver inverka på kammarens beslut i fråga om senare punkter i betänkandet. Hela diskussionen har gått ut på att visa sambandet emellan inkomstskatten och sjelfdeklarationen. Om således det på grund af denna diskussion skulle sättas i fråga att taga sjelfdeklarationens lämplighet under ompröfning, bör man vid undersökningen härom kunna hålla sig inom det sålunda angifna ämnet och icke gå längre.

Herr Cavalli: Endast ett par ord med anledning af den siste talarens yttrande. Om jag rätt hörde hans ord, sade han, att kammaren, utan afseende på hvilket beslut den fattar i detta moment, skulle hafva fria händer att besluta i fråga om mom. f). Ja, naturligtvis, om man icke frågar efter konsekvens i besluten.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment under öfverläggningen yrkats: 1:o) af friherre *Barnekow*, att vid berörda revision af bevillningsförordningen måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke de, som äro skyldige att erlägga bevillning för inkomst af kapital eller arbete, må kunna äläggas att, efter enligt behöriga grunder fastställda formulär, till vederbörande taxeringsmyndighet lemna uppgifter angående sina inkomster af nämnda slag, och 2:o) att hvad utskottet i afseende på momentet hemställt skulle afslås.

Härefter gjordes först proposition på bifall till utskottets hemställan och vidare propositioner i enlighet med nyssnämnda båda yrkanden, och förklarades propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Om utsträckt
tillämpning
af bevillningsfritt
afdrag.

Mom. c).

Herr af Burén: Då jag icke inom utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga, anser jag det vara min skyldighet att nu yttra min mening i denna så viktiga angelägenhet. Jag är en principiel motståndare till icke allenast existensminimum, utan äfven de stora bevillningsafdrag, som för närvarande lemnas och som en del motionärer nu ytterligare föreslagit. Jag är det därför, att detta existensminimum och detta bevillningsafdrag förrycka hela bevillningsförordningens för öfrigt vackra och rättiga princip, som är: lika skattskyldighet för alla i förhållande till deras inkomster, och därför att genom afkortningarna och afdragen staten går miste om en stor del, om ej största delen af de skatter, som den borde hafva. Idén är orimlig i sig sjelf, emedan beloppet af afdraget är tilltaget på måfå och kan icke heller bestämmas annat än efter gehör, eftersom hvad för den ene kan räcka till att lefva på är för den andre alldeles otillräckligt. Jag är en motståndare dertill äfven därför, att detta existensminimum, detta bevillningsafdrag icke är lika för alla. Den

stora jordbrukande klassen, som eger små hemman taxerade till 5 å 10,000 kronor och derunder, har intet existensminimum eller bevillningsafdrag, det må gå med deras existens huru som helst. Deras inkomster äro beroende af väder och vind; i onda som i goda tider får bonden, om han t. ex. har en gård, som är taxerad till 10,000 kronor, nu betala 6 öre på hvarje hundrade krona, eller alltså 6 kronor. Detta vore visserligen icke någon stor bevillning, så vida hans inkomster alltid uppginge till 600 kronor, men origtigheten ligger deri, att han det ena året har dessa inkomster, under det han ett annat har mindre och ett tredje år större inkomster, hvarigenom naturligtvis kronan går miste om de inkomster hon borde hafva, då denna större inkomst är för handen. Huru annorlunda förhåller det sig icke med t. ex. den, som betalar bevillning för en säker inkomst af 1,700 kronor.

Detta motsvarar efter $4\frac{1}{2}$ procents ränta ett kapital af nära 38,000 kronor, men likväl åtnjuter innehafvaren af nämnda inkomst ett afdrag af tre kronor, ehuru han efter min förmening skulle kunna lefva lika bra utan detta afdrag eller lika bra på en inkomst af 1,683, som på 1,686 kronor. Jag anser vidare, att den, som har t. ex. 450 kronors inkomst och nu icke betalar någon bevillning, skulle kunna uppehålla sig lika bra med en inkomst af 445 kronor 50 öre. Man måste nemligen taga hänsyn till den stora skillnad i behof, som förefinnes, och att alla dessa lefde både lyckligare och nöjdare, då intet existensminimum och ingen afkortning fans; och de som lefva öfver sina tillgångar blifva icke ordentligare, därför att de få bevillningsafdrag och existensminimum. Om skatten nu bestämdes lika för alla i förhållande till deras inkomster och intet existensminimum eller bevillningsafdrag egde rum, så skulle alla ske rättvisa, och af alla kategorier skulle kronan få sin rätt. Om man nu besinnar att personer, som dels ega en inkomst af 450 kronor, men ingen bevillning erlægga, och dels sådan ända upp till 1,700 kronor, hvarpå bevillningsafdrag är medgifvet, utgöra enligt våra små förhållanden den ojemförligt största delen af befolkningen och i ekonomiskt hänseende säkerligen hafva det mycket bättre än mången jordegare, som sitter med inteckningar ända upp till skorstenarne, så inses lätt betydelsen af dessa afkortningar, som ingalunda äro af behofvet påkallade; ty hvarifrån tro herrarne att insatserna i sparbankerna förskrifva sig, dessa insatser, som endast i postsparbanken uppgå till millioner, om inte till största delen just från denna medelklass. Detta existensminimum och detta bevillningsafdrag kan för dem, som tillhöra ifrågasvarande medelklass, icke anses annat än såsom en fattighjelp, nedläggande för deras värde såsom fullgoda medborgare. Då de äro så många, man har sagt mig $\frac{7}{8}$ af alla skattdragande, kan man förstå, hvilka stora inkomster, som dessa små skatter skulle inbringa staten, för att icke tala om de kommunala skatterna, som nu äro så betungande och hvartill billigtvis hvar och en bör bidraga med sin lilla fyrk, då ju alla hafva lika gagn af de kommunala anstalterna, fattigvården, kyrkor och skolor m. fl. inrättningar, som af kommunala medel bekostas. Men ehuru detta »lika skattskyldighet i förhållande till inkomsten» såsom regel är min mening och den enda rigtiga, vill jag icke motsätta mig ett förslag, som från ett håll framkommit, att

Om utsträckt tillämpning af bevillningsfritt afdrag.
(Forts.)

Om utsträckt
tillämpning
af bevill-
ningsfritt
afdrag.
(Forts.)

beskattningen af inkomst under 1,000 kronor för hvarje 100 kronor minskas med 10 procent.

Alltså inkomst af

900 kronor	skattar	8:10	i stället för	9
800	”	6:40	”	8
700	”	4:90	”	7
600	”	3:60	”	6
500	”	2:50	”	5
400	”	1:60	”	4
300	”	0:90	”	3
200	”	0:40	”	2
100	”	0:10	”	1.

Så böra ock inkomster från och med 10,000 kronor beskattas i progresiv skala, ehuru jag tror, att någon stor intäkt här af icke skulle komma kronan till del, tvärt emot hvad mången föreställer sig. De förmögnes antal i vårt land är allt för ringa och rikedomarna allt för anspråkslösa, der de icke äro mera sken än verklighet. Förhöjningen af skatten för de större inkomsterna anser jag i allt fall böra ske med stor varsamhet, emedan faran eljest är stor att kapitalerna rymma ur landet. Högre än 5 procents förhöjning af skatten för en inkomst af 10,000 kronor och sedan för hvarje 1,000 kronor en förhöjning af $\frac{1}{2}$ procent är icke tillräddlig.

Alltså inkomst af

10,000 kronor	skattar	105	i stället för	100
11,000	”	116,05	”	110
12,000	”	127,20	”	120 o. s. v.
50,000	”	625	”	500
100,000	”	1,500	”	1,000
200,000	”	4,000	”	2,000.

Af hvad jag nu har sagt finna herrarne, att jag icke kan vara med om den nu föredragna punkten, men medan jag har ordet, ber jag, herr talman, få nämna, att jag icke heller kan vara med om herr Philipsons reservation vid punkten 1 d). Jag tror nemligen, att vill man träffa kapitalet eller de förmögna, så måste man ovillkorligen träffa det just hos de vinstgifvande aktiebolagen. Jag känner bolag, som nu skatta för 70,000 kronor, men lemna en utdelning af 120,000 kronor, och det synes mig icke riktigt, att sådana förhållanden skola vara rådande.

Något yrkande har jag icke att göra.

Friherre Barnekow: Denna punkt afser icke något annat än att bevillningsutskottet befarat, att de direkta skatterna skola blifva höga, och hemställer därför, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om icke skäl vore att under sådana förhållanden söka lindra skatterna för de mindre bemedlade. Detta är hvad förevarande punkt inne håller. Den siste talaren säger: nej, det vill jag icke vara med om.

Han vill i stället lägga ökade skatter på de redan förut af skatter betungade, mindre bemedlade klasserna. Det påminner om den gamla historien om pojken, som hvarje dag bar kalvben och trodde sig kunna fortsätta dermed ända till dess kalvben blef oxen. Säkert är, att om man ökar skattebördan till en början omärkligt, kommer man dock slutligen till den punkt, då den skattdragande icke längre kan betala. Mest förvånar det mig emellertid att, på samma gång talaren icke gillar existensminimum och bevillingsafdrag, han vill vara med om degressiv beskattning. Förut säger han: jag vill icke vara med om utskottets förslag, och sedan: en degressiv beskattning går jag gerna in på. Men det är just en degressiv beskattning, som här föreslås af utskottet.

Om utsträckt tillämpning af bevillningsfritt afdrag.
(Forts.)

Vidare berörde talaren bolagens beskattning och ansåg, att dessa med rätta borde dubbelt beskattas. Vid den punkten har jag reserverat mig och anser mig följaktligen ej skyldig att försvara utskottets förslag.

Vid det förhållande, att de direkta skatterna faktiskt allt mer och mer stiga, anser jag det vara Riksdagens ovilkorliga pligt att tillse, att dessa skatteförhöjningar icke komma att allt för hårdt drabba nedåt och dem, som icke hafva något att betala med, och yrkar därför bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr Cavalli: Jag instämmer till alla delar i de ord, hvarmed den siste ärade talaren avslutade sitt anförande, men jag är icke fullt säker, att man vinner hvad man åsyftar genom att antaga det föredragna momentet, sådant det nu föreligger. Säsom herrarne finna vid en jämförelse med bevillningsförordningen, afser utskottet med sitt förslag i detta moment en revision af 11 § i sagda förordning. Jag ber då till en början få erinra derom, att den år 1892 församlade urtima Riksdagen i sin skrifvelse den 27 november påkallade en revision af bevillningsförordningen just i den riktning, som en revision enligt min uppfattning bör gå. Antagandet af förslaget i detta moment är således icke behöfligt och, jag vågar påstå, dessutom både otjenligt och vilseledande.

Frågan rör allmänna bevillningen, hvarom beslutanderätten tillhör Riksdagen ensam. Om nu Riksdagen i denna fråga begär en utredning af Kongl. Maj:t, för hvilken utredning Riksdagen själf utstakar gränserna, så är, föreställer jag mig, regeringen bunden af det utaf Riksdagen framlagda programmet, hvilket följaktligen kommer att föreläggas komitén, som äfven får hålla sig inom de angifna gränserna. Ett sådant beslut binder sålunda regeringens utredning vid vissa punkter och förtager initiativet i beskattningsfrågorna för dem, som få dem under behandling. Jag sade, att förslaget, sådant det föreligger, är vilseledande. Utskottet begär i denna punkt en revision af 11 § och i mom. e) en revision af 10 §. Om man ser efter i bevillningsförordningen, handlar 10 § om grunderna, enligt hvilka inkomsterna skola beräknas, och 11 § om de undantag, som kunna medgifvas från de allmänna bestämmelserna angående bevillningens belopp eller utgörande. Det torde dock vara klart, att, hvilken revision af bevillningsförordningen som än skall företagas, måste den om-

Om utsträckt
tillämpning
af bevil-
ningsfritt
afdrag.
(Forts.)

fatta dessa två paragrafer. Nå väl, kan det då vara lämpligt att just peka ut dessa paragrafer och att utpeka *endast* dessa? Om man ser på de öfriga paragraferna, så äro flera andra ungefär lika viktiga. Så t. ex. afser af § 8, 9 och 12 den ena att bestämma, hvad som bör räknas som inkomst af kapital eller arbete, den andra, hvilka som äro skyldige att utgöra inkomstbevilning, och den tredje, hvar bevilningen skall erläggas.

Jag påstår, att dessa paragrafer gå i vikt och betydelse upp mot §§ 10 och 11. Men om Riksdagen genom ett beslut, sådant det här föreslås, icke säger något om §§ 8, 9 och 12, utan endast hemställer, att 10:de och 11:te paragraferna skola revideras, så leder Riksdagens beslut komitéarbetet på villovägar. Till vinnande af ett sådant mål vill jag icke medverka, och på denna grund får jag, herr talman, vidhålla mitt i reservationen framställda yrkande, det är yrkande om afslag.

I detta anförande instämde herr *Reuterswärd*.

Herr af Burén: Friherre Barnekow yttrade, att det icke vore konsekvens i mina åsikter. Detta förstår jag icke, då jag strängt håller på regeln: »lika skattskyldighet i förhållande till inkomsten», men medgifver *skattelindring* för inkomster under 1,000 kronor och föreslår *skatteförhöjning* för inkomster af 10,000 kronor och deröfver. Vida större inkonsekvenser förekomma i sjelfva bevilningsförordningen, som icke allenast i 11 § 1 mom. 3 punkt medgifver större afdrag vid särdeles ömmande omständigheter för talrik familj, långvarig sjukdom eller inträffad olyckshändelse, som jag till alla delar gillar, utan äfven beviljar oftast högst opåkallade afdrag och afkortningar, som jag ogillar.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i afseende på föreliggande moment hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. d).

Angående
beskattning
af bolags-
mäns in-
komst från
bolaget m. m.

Herr Philipson: Ehuru det enligt mitt förmenande inom en icke allt för långt aflägsen framtid blir nödvändigt, att den större förmögenheten och den större inkomsten såsom varande den starkare och mäktigare att bidraga till statsverkets behof *relativt* högre beskattas än den mindre inkomsten och den mindre förmögenheten — och sätten därför kunna ju vara mångahanda — så anser jag likväl, att hvarje inkomst, den må nu härflyta från hvilken källa som helst, bör för *lika belopp lika beskattas*. Så länge emellertid ingen allmän inkomstskatt här varder införd, och detta är icke heller ifrågasatt, anser jag det vara en orättvisa att nu utbryta och skattelägga en särskild art af inkomst, nemligen inkomsten af aktier i bolag, hvilka bolag i nu vanlig ordning erlægga skatt för bolagets inkomst. Det

kan icke förnekas, att detta *blir* en *dubbel* beskattning; ty först få aktieegarne eller bolagsmännen samfäldt betala bolagets skatt för bolagets inkomst, och sedan få de å nyo hvar för sig betala skatt för sin andel, när de sätta sig i besittning af denna summa, deras egen förut beskattade inkomst, som bolaget i och med detsamma icke längre eger, utan afhänder sig. Orättvisan af ett sådant förfaringssätt framträder hjert, då man besinnar, för hvilka olika ändamål en hel del bolag äro bildade och den verksamhet, som de omfatta. Många bolag äro bildade för att genom inköp af eller uppförande af fastigheter och för tillgodogörande af deras afkastning eller för bedrivande af jordbruksnäring söka skaffa sig inkomst, och enligt uppgifter, som angående aktiebolagens kapital blifvit mig meddelade, framgår, att redan i början af 1880-talet aktiebolagens för bedrivande af jordbruks- och jernbruksrörelse sammanräknade aktiekapital uppgick till den nätta summan af 125 millioner kronor.

Skulle nu aktieegarne i dylika bolag få betala skatt för den inkomst, de af dessa sina aktier hafva, vore det rakt i strid med gällande förhållanden med afseende å enskilda egare af eller delegare i fastigheter, hvilka icke drabbas af någon inkomstskatt; och orättvisan blefve så mycket kånbarare, då den kommunala beskattningen ju nu grundar sig på skatten, som utgöres till staten. Visserligen har uti bevillningsutskottets betänkande antydts, att bolagens beskattningsbara vinst skulle kunna minskas, — liksom i Preussen sker — med 3, 3 $\frac{1}{2}$, ja, mängden säger 4 procent, å aktiekapitalet, d. v. s. 3 $\frac{1}{2}$ à 4 procent derå skulle frändragas den inkomst, för hvilken aktiebolagen erlägga skatt.

Men så länge kommunalskatten grundar sig på skatten till staten, skulle efter mitt förmenande detta förfaringssätt dock medföra lika stor orättvisa. Många stora bolag äro etablerade i kommuner, der rätt ofta endast få af deras aktieegare äro bosatta, utan äro desse mantalsskrifne i helt andra kommuner. Dylika bolag uppföra ofta stora etablissement, ej så sällan inrymmande eldfarliga inrättningar, hafva nästan alltid stor arbetspersonal och öka på flera sätt de kommunala bördorna. Kommunerna, der rörelsen bedrivs, hafva just med anledning af densamma stora utgifter för sitt brandväsen, sitt polisväsen, sin fattigvård, sjukvård, för skolor och kyrkor o. s. v.; och till bestridande häraf skulle bolagen då komma att bidraga vida mindre än de nu göra, då ju sjelfva aktieegarnes flertal skulle betala skatt på annat håll.

Det har äfven nämnts, att aktieegarne för den förmånen att icke vara så att säga solidariska för bolagens skulder, borde annorledes eller högre beskattas, men man glömmar dervid den stora kategori, som kallas lottegare i de enskilda solidariska bankbolagen. Af en högt ärad talare har det redan blifvit påvisadt, att bland dessa bankernas delegare finnas rätt många mindre bemedlade, hvilkas hela inkomst är så liten, att den sannerligen icke bör minskas genom högre beskattning.

Egendomligt nog är sjelfva begreppet om aktiebolagets natur liksom om aktieegares ställning till detsamma på ett och annat håll ganska dunkelt. Så har en reservant inom bevillningsutskottet från

Angående beskattning af bolagsmäns inkomst från bolaget m. m.
(Forts.)

Angående beskattning af bolagsmäns inkomst från bolaget m. m.
(Forts.)

Andra Kammaren, en reservant, som är synnerligen hemmastadd och erfaren på det praktiska området, i sin reservation på sidan 67 yttrar följande: »Då aktiekapitalet är en bolagets skuld, så kan den i följd af bolagets verksamhet intjenade räntan derå icke inräknas i bolagets verkliga inkomst af rörelsen och bör sålunda vara från skatt befriad». Och likaledes yttrar han på ett annat ställe på samma sida: »Aktiebolaget och aktieegaren stå i det förhållande till hvarandra, att den senare är långifvare åt det förra, och den omständigheten, att aktiebolaget fullgör sin skattskyldighet, utgör därför icke någon anledning att fritaga aktieegarne från att fullgöra sin».

Det kan ju hända att detta är en framställning, för hvars riktighet man rätt ofta får stöd, när man ser bolagens ställning publicerad. Der står egendomligt nog bland skulderna aktiekapitalet äfven upptaget, men detta är blott ett bokföringssätt, som ingalunda kan gälla såsom något juridiskt bindande bevis. Ehuru jag för min del mycket skulle beklaga, om den ärade reservanten vore med i något aktiebolag, som nödgades göra konkurs, hvilken så olyckligt utfölle, att efter skedd afveckling icke funnes ett öre kvar åt aktieegarne till fördelning, så tror jag dock bestämdt, att han då skulle komma till insigt om att aktieegarne icke äro fordringsägare i bolaget utan delegare i de tillgångar, som finnas kvar, sedan bolagets alla skulder blifvit till sista öret betalda.

En annan föreställning finnes också, nemligen den, att alla som äro aktieägare vanligen hafva sina aktier hos sig inneliggande och äro, såsom det vanliga slagordet lyder, kupongklippare. Men jag undrar, om det icke finnes en eller annan, som icke klipper sina kuponger hemma, utan som klipper eller låter klippa dem på annat håll. Enligt uppgift från de enskilda bankerna, aktiebankerna och riksbanken voro den 28 februari i år — den sista uppgift som finnes tillgänglig — aktier för 9,000,000 kronor belånade i riksbanken, i enskilda banker för 25,556,000 kronor och hos aktiebanker för 12,000,000 kronor eller tillsammans för kronor 46,556,000. Nu kan man ju antaga, att en eller annan enskild person också lånar ut penningar mot aktier. Låtom oss beräkna detta till endast 4,000,000 kronor, så är det ju aktier för ett värde af 50,000,000 kronor, som äro hypotiserade, och naturligtvis för att derå uppnegociera penningar. Det måste nog betalas ränta på dessa lån, och det är icke alls säkert, att utdelningen på aktierna alltid ens räcker till att erlagga den ränta, som låntagarna hafva att betala.

Jag vill icke upptaga kammarens tid längre, då tiden är långt framskriden, utan jag inskränker mig, herr talman, till att yrka afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Cavalli: Då jag instämmer i det yrkande, som den siste talaren framstälde, har jag begärt ordet endast på den grund, att under öfverläggningen i utskottet yttrades en mening, som det torde vara lämpligt att här omförmäla.

I fråga om revision af bevillningsförordningen ifrågasattes nemligen åtskilliga utvägar att på lämpligt sätt öka bevillningen, under det att å andra sidan framhölls, att i stället för ökning af allmänna

bevillningen borde i flera fall ökade statsinkomster kunna vinnas genom en vidsträckt användning af stämpelskatten. Det är i följd häraf och särskildt med hänsyn till det nu föredragna momentet, som jag till det afseende, herr finansministern derå behagar fästa, tillåter mig uttala den förhoppningen, att vid en eventuel revision af bevillningsförordningen det jemväl måtte lemnas uppdrag åt de komiterade, som erhålla uppdrag att verkställa berörda revision, att jemväl inkomma med de förslag till ändringar i stämpelförordningen, som må finnas lämpliga.

Angående beskattning af bolagsmäns inkomst från bolaget m. m.
(Forts.)

Herr Sandberg: Jag tror mig hafva anledning att yttra några ord i fråga om ett af de skäl, som bevillningsutskottet anfört i sitt förslag. Utskottet säger: *»till befordrande af såväl en högre beskattning af den större förmögenheten» o. s. v.* Det är ett skäl, som säkerligen i många hänseenden icke är riktigt. Jag känner en bankinrättning, som för några år sedan till följd af begångna försnillningar befann sig i en särdeles svår ställning. Bland denna banks delegare funnos då icke mindre än 149 ensamma fruntimmer, af hvilka de flesta hade en behållning af ett eller annat tusental kronor, som de för att få högre afkastning användt till inköp af bankaktier. Kan en person i en sådan ställning anses ega någon »större förmögenhet»? I olikhet med den förste talaren, herr Philipson, anser jag det vara en orättvisa mot kommunen, att en bank eller ett bolag beskattas för sin vinst endast på det ställe, der rörelsen bedrifves. Deraf blir naturligtvis följd, att en kommun, der en person med stor förmögenhet i aktier är bosatt, icke får någon inkomst af dessa aktier. Jag skulle därför anse mera rättvist, att ett bolag eller bankinrättning å den plats, der den är förlagd eller har sin verksamhet, beskattades endast för det belopp, som öfverskote hvad som utdelades till aktieegarne, och att hvarje aktieegare finge skatta på den ort, der han vore bosatt, för den inkomst, han hade af aktierna.

Då jag naturligtvis nu icke kan framställa ett förslag med sådant yrkande, förenar jag mig med dem, som yrkat afslag å den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talaren, att derunder endast yrkats, att hvad utskottet i afseende på det nu föredragna momentet hemställt skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Mom. e).

Herr Cavalli: På grund af den utredning, som jag tillät mig göra vid den föredragna punkten c) och hvarvid jag äfven måste omnämna detta moment, som afser 10 § i bevillningsförordningen, yrkar jag afslag äfven på det nu föredragna momentet e).

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att derunder endast blifvit yrkadt afslag å hvad utskottet i afseende på förevarande moment hemställt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, hvilken senare proposition förklarades vara med ja besvarad.

Mom. f).

Herr Cavalli: Jag tillåter mig att yrka afslag äfven å detta moment.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att derunder endast yrkats, att hvad utskottet i afseende på föreliggande moment hemställt skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

*Angående
revision af
bevillnings-
föreläggningen.*

Ingressen.

Herr Reuterswärd: Med åberopande af det yttrande, jag för en stund sedan hade, anhåller jag att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa en revision af nuvarande bevillningsföreläggning samt framlägga det så beredda ärendet snarast möjligt för Riksdagen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren herr Reuterswärds yrkande, att Riksdagen skulle i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa en revision af nuvarande bevillningsföreläggning samt framlägga det så beredda ärendet snarast möjligt för Riksdagen.

2—6 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

7 punkten.

Ifrågavarande motion förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragning af 1 punkten.

8—9 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

10 punkten.

Den omnämnda motionen i nu ifrågavarande del förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragning af 1 punkten.

11 punkten.

Den förevarande motionen förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragning af 1 punkten.

12 punkten.

Den omnämnda motionen i nu ifrågavarande hänseende förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragning af 1 punkten.

13—20 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets nedannämnda, den 18 och 19 i denna månad bordlagda utlåtanden:
n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af Lundby pastorats i Göteborgs stift prebendeegenskap m. m., och

n:o 3, i anledning af två motioner angående ändring i folkskollärarepersonalens aflöningsförhållanden,
biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 18 och 19 innevarande april bordlagda utlåtanden:

n:o 39, i anledning af väckta motioner om ändring i 227 § sjölagen,

n:o 40, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande rösträtt vid prestval, och

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående flottning af skogsälster i gränsloderna mellan konungariket Sverige och storfurstendömet Finland,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 18 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om undersökning och förslag åsyftande ett bättre ordnande af förhållandet mellan lappar och jordegare å vissa trakter nedanför lappmarkgränsen, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Om förbättring af pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 11 och 12 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

Herr Törneblad: Hvad den sak beträffar, som är behandlad i detta Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande, är den utan tvifvel ganska behjertansvärd. Dock anser jag mig böra uttala redan nu en varning mot att hysa allt för starka förhoppningar om resultatet af utredningen, som ju i sjelfva verket kan vara lämplig att åstadkomma. Det är i allmänhet beträffande pensionskassorna och deras i synnerhet framtida möjlighet att uppfylla sina förbindelser ganska vanskligt att uttala några bestämda omdömen i synnerhet i sådan rigtning, att pensionsbeloppen skulle kunna blifva i större eller mindre mån förhöjda. Erfarenheten från mer än ett håll har gifvit vid handen, att man bör noga betänka sig, innan ändringar vidtagas. Nu har utskottet här föreslagit en skrifvelse med anhållan om utredning, och det kan ju vara ganska lämpligt att få antingen den visshet man önskar: att en förhöjning *kan* ega rum, eller också den visshet man icke önskar: att förhöjning *icke* kan ega rum. Men då Riksdagen aflåter en sådan skrifvelse — hvilket jag antager blifva fallet — är det af yttersta vigt, att der blir klart, hvad Riksdagen bestämdt menar. Och vid jemförelse mellan Andra Kammarens beslut i ämnet och den kläm, som är föreslagen af Första Kammarens tillfälliga utskott samt motiveringen för den senare, har hos mig uppstått någon tvekan, huru den bör rätteligen fattas, och jag anhåller derför, att någon af utskottets ärade ledamöter ville upplysa, huru man rätteligen bör förstå ett och annat, som här blifvit sagdt, hvilket ju otvifvelaktigt skulle blifva en fördel, då saken, såsom jag hoppas blifva fallet, kommer att behandlas af regeringen, ty om också uttalandena i kammaren icke komma att inflyta i skrifvelsen, är det ju temligen klart, att på icke officiel väg diskussionen kommer att tagas i betraktande på högsta ort.

I utskottets motivering står på sidan 5: »beträffande den ifrågasatte förhöjningen af de pensioner, som utgå på grund af lägre delaktighetsbelopp än 700 kronor, finner utskottet på ofvan anförda, af direktionen för ifrågavarande pensionsinrättning åberopade skäl, sagda åtgärd mindre tillräddig.» Nu är den förhöjning, som blifvit ifrågasatt angående nu utgående pensioner, af dubbelt slag, 1:o förhöjning af delaktighetsbeloppen till minst 700 kronor, och 2:o samma procentförhöjning på de ökade delaktighetsbelopp, som blifvit föreslagna för andra pensioner. Det är icke fullt klart, huruvida direktionens yttrande i detta fall afser båda slagen af förhöjning, således både förhöjning af delaktighetsbeloppen och förhöjning af procenten. Men man kan åtminstone hysa den uppfattningen, att direktionen icke varit bestämdt med om någondera. Hvad beträffar förhöjning af delaktighetsbeloppen, är detta alldeles klart. Hvad förhöjningen i procenten angår, är det icke lika klart, men med hänsyn dertill, att direktionen såsom skäl bland annat åberopar, att liknande anspråk skulle kunna väckas från annat område, som tillhör direktionens

verksamhet, så är det förhållandet, att ett sådant anspråk på förhöjning i procenten, i fall hvad nu föreslagits kommer att blifva Riksdagens beslut, och efter den utredning, som lemnas, skulle kunna tillämpas eventuellt å en annan kassa, som står under direktionens vård, nemligen elementarlärarnas enke- och pupillkassa. Nu medgifver jag gerna, att det icke är någon synnerlig anledning att antaga, att samma gynsamma förhållanden, som här antagas förefinnas, skulle råda der, men det är i alla fall af vigt, att man har klart för sig, om det är en förhöjning af de äldre, en gång bestämda pensionerna, som ifrågasättes eller icke. I allmänhet är en förhöjning i äldre, redan utgående pensioner en ganska vansklighets sak, och jag tror icke, att Riksdagen i allmänhet visat sig synnerligen böjd dertill, om också Riksdagen vid åtskilliga tillfällen, liksom regeringen, funnit lämpligt, att för framtiden procenten skulle komma att utgå med förhöjdt belopp. Jag kan visserligen af klämmens uttryck, att *samtliga pensioner utgå med högre procent af delaktighetsbeloppet än hvad nu är fallet*, sluta mig till, att meningen skulle hafva varit, att den högre procenten skall omfatta icke blott de framtida pensionerna, utan äfven dem som nu utgå, men vid jemförelse med Andra Kammarens beslut i ämnet finner man, att ordet *samtliga* der refererar sig till en föregående sats, som icke har ingått i klämmen i Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande, nemligen »dels att pensionerna, som utgå med lägre delaktighetsbelopp, skola förhöjas, dels samtliga pensioner» o. s. v. Ordet *samtliga* är tydligen föranledt deraf, att man först talat om pensioner med lägre delaktighetsbelopp än 700 kronor och derefter kommit till det mera omfattande begreppet eller alla pensioner; och då en förhöjning i alla händelser skulle komma att företagas med nu utgående pensioner med lägre delaktighetsbelopp än 700 kronor, vore det icke underligt, om denna förhöjning äfven sträckte sig till en procentförhöjning, då jag antager, att omskrifning af pensionsbrefven i alla händelser skulle komma att ega rum. Det kan visserligen vara tvifvelaktigt, huruvida man, för procentförhöjning af de ursprungliga pensionsbeloppen, skall behöfva omskrifva alla pensionsbrefven, men framför allt är det af vigt, att man kommer på det klara med utskottets mening, hvilken af motiveringen icke fullt tydligt framgår. För min del har jag icke något emot, att äfven denna fråga, som ju i det hela är af mindre betydelse, ekonomiskt taget, kommer under Kongl. Maj:ts ompröfning, allra helst Kongl. Maj:t nog lär taga i öfvervägande, om något principskäl ställer sig deremot eller icke. Men hvad jag under nuvarande förhållanden skulle önska, det vore ett bestämdt uttalande, om utskottet verkligen tänkt sig, att, trots det att en förhöjning i delaktighetsbeloppen icke skulle ega rum, en procentförhöjning i alla fall skulle medgifvas för nu utgående pensioner af sådan storlek.

Jag har nu intet yrkande att göra, helst jag i sak är ense med utskottet.

Herr Wieselgren: På den fråga, som den siste ärade talaren slutade med att framföra, vill jag gifva ett *jakande* svar. Det är visserligen sant, att man från rent teknisk synpunkt kan hafva

Om förbättring af pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.
(Forts.)

Om förbättring af pensionsvilkoren i folkskolelärares enke- och pupillkassa.

(Forts.)

åtskilliga invändningar mot så beskaffade åtgöranden som de ifrågasatta varande; men i betraktande af den ringa ekonomiska betydelse och omfattning, som frågan i förevarande del eger, har utskottet ansett, att af billighetsskäl och med hänsyn till de ömmande omständigheter, som här förefinnas, det önskemålet borde i möjlig måtto tillgodoses.

Ordet *samtliga*, hvars dubbla tydning den ärade talaren påpekade, har verkligen i Andra Kammarens beslut den betydelse, som han ifrågasatte. Men äfven med borttagande af den del deraf, som Första Kammarens tillfälliga utskott föreslagit böra uteslutas, har ordet *samtliga* på sin innehafvande plats en betydelse, som torde få anses vara fullt språkrichtig.

Sjelfva hufvudfrågan deremot kunde ju föranleda mera tveksamhet, då så nyss som förlidet år Kongl. Maj:t ansett, att med den ifrågasatta utredningen borde tills vidare anstå. Utskottet har dock på grund af i betänkandet anförda skäl hållit före, att en sådan utredning vore önskelig, och utskottet har i detta fall hemtat särskildt stöd af det uttalande, som herr ecklesiastikministern afgaf, då frågan förekom i Andra Kammaren, der han yttrade, att en utredning i förevarande afseende, om än icke nödvändig, dock måste erkännas nyttig. Särskildt tror jag, att man i några af hans slutord kunde finna en antydning om att det icke skulle vara Kongl. Maj:t oangenämt, om Riksdagen sjelf påtog sig det ansvar, som kunde ligga i en begäran om utredning i en fråga, der utsigterna, såsom den föregående ärade talaren yttrade, kanske i allmänhet ansåges vara större än de i verkligheten komme att visa sig vara.

Då den föregående ärade talaren icke gjorde något yrkande, inskränker jag mig till att anhålla om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt; och som Andra Kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, ärendet till Andra Kammaren återlemnas till förnyad behandling.

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 11 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af väckt förslag om begäran om utredning rörande åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.

Herr Almström: Innan jag går att afgifva mitt votum i denna fråga skulle jag önska, att af de herrar ledamöter i tillfälliga utskottet, som äro här närvarande, erhålla några upplysningar. För det första skulle jag önska veta, huru utskottet tänkt sig, att den särdeles vidlyftiga undersökning, som här är ifrågasatt, skall kunna verkställas. Vidare önskade jag få veta, hvilka resultat anses kunna ernås vid denna undersökning och på hvilket sätt man vill bringa undersökningens resultat till gagn för arbetsskassen. Skulle af det svar, som

jag får, framgå, att något verkligt gagn för arbetsklassen vinnes genom denna undersökning, skall jag gifva min röst för motionen. Skulle det deremot visa sig, att genom den företagna undersökningen endast skall hopas ett statistiskt material, som icke kommer att lända till någon praktisk nytta, kan jag icke vara med om densamma.

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

Medan jag har ordet, ber jag få påpeka, att en undersökning, sådan den af motionären är framställd, är en af de vidlyftigaste, som gerna kan verkställas. Den afser att undersöka antalet af de i de särskilda yrkena anställda arbetare, fördelade efter ålder, kön och civilstånd; aflöning och aflöningssätt (tidlön, med eller utan premie, styckelön, andel i vinsten o. s. v.), arbetstiden; arbetslokalernas tillstånd, helsovådliga inflytelser m. m.; arbetarens utgifter för sitt uppehälle; födans beskaffenhet; livsmedelsprisen; bostadsfrågan, hustruns sysselsättning utom hemmet; arbetslöshet; strejker; olycksfall i arbetet; sparkassor och insättningar i sparbanker; kooperativa företag; inrättningar till främjande af arbetsklassens materiella, intellektuella och moraliska fromma o. s. v. Det är, som herrarne torde finna, ett område så vidsträckt, att jag, för min del, icke kan fatta, huru en sådan undersökning skall kunna verkställas.

Kan jag emellertid på dessa frågor erhålla ett svar, som tillfredsställer mig, skall jag med nöje skänka mitt bifall till motionen. Får jag icke ett sådant svar, måste jag yrka afslag på densamma.

Herr Wieselgren: Det var mycket svåra frågor, som den ärade talaren stälde på utskottet. Jag skulle kunna svara, att om utskottet vore i stånd att gifva honom tillfredsställande svar på dessa hans spörsmål, skulle den ifrågasatta skrifvelsen vara fullkomligt onödig, enär utskottet då borde redan haft till sitt förfogande allt det material och alla de upplysningar, dem man ifrågasatt att Kongl. Maj:t skulle anskaffa. Kammaren har säkerligen ganska lätt för att inse, att ett tillfälligt utskott icke är i stånd att ävågbringa en så vidlyftig och detaljerad utredning, som skulle satt utskottet i stånd att, på ett tillfredsställande sätt, besvara den ärade talarens frågor.

Hvad deremot utskottet haft ganska lätt att för sig klargöra, det är behöfvat af en ytterligare utredning i denna stora och viktiga samhällsfråga, som af motionen oss förelagts, och hvilken man ej kan förvägra omdömet, att den i mångt och mycket ännu är ganska mörk. Jag vågar påminna om det bekanta yttrandet af en stor skald, som, då han låg på sitt dödsläger, uttalade önskan om »mera ljus». Äfven vi finna mycket mörker i de förhållanden, som råda inom samhället; jag tror då icke, att samhället bör vänta till dess det har gått så långt, att vi stå inför dödsryckningarne af den gamla och stadgade samhällsordningen, innan man kommer sig för att begära »mera ljus». Den ifrågavarande motionen tror jag har sin stora betydelse just i känslan af att vi behöfva mera upplysning i fråga om tillståndet inom de stora samhällslager, hvilkas förhållanden icke ännu äro tillräckligt klargjorda. Det är på detta som vigten måste läggas; och då jag föreställer mig, att Första Kammaren är lika angelägen, som någon annan, att i detta fall tillmötesgå de kraf på

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.

(Forts.)

ökad upplysning och på utredande af frågan om sättet för vinnande af härför nödiga uppgifter, har jag icke kunnat tänka, att icke Första Kammaren också gerna skall vilja tillmötesgå motionen.

Det är ju tydligt, att man icke får draga den slutsatsen af de rader, som den förste ärade talaren uppläste af utskottets betänkande, att det vore meningen att på en gång störta sig öfver alla de frågor, som der äro omhandlade. Meningen är naturligtvis, att man successivt skall komma till dem, att man efter sig företeende anledningar skall företaga den ena då och den andra då och på det viset slutligen åstadkomma ett material, som säkerligen måste komma att vara till stort gagn, icke minst vid utredningen af de särskilda frågor, som då och då kunna dyka upp, och för hvilkas klara utredning vi för närvarande sakna nödiga förutsättningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Almström: Den siste ärade talaren svarade på min fråga, att det vore svårt att lemna ett svar på densamma, och det finner jag nog att det måste vara. Den ärade talaren yttrade vidare, att det icke varit utskottets mening, att det skulle verkställas undersökning på hela det område, som innefattas i motionen, åtminstone icke att denna undersökning skulle verkställas på en gång. Det synes mig, som om det hade varit utskottets skyldighet att, innan det lemnade sitt bifall till motionen, undersöka detta område något mera och der utplocka, hvad som varit möjligt och hvad som varit omöjligt att verkställa och, om det måhända önskade att hela området skulle undersökas, då angifva, på hvad sätt detta skulle ske, eller ock tydligen angifva, att det icke varit meningen att verkställa en sådan undersökning öfverallt, utan begränsa denna till en undersökning på vissa områden och under vissa perioder. Såsom motionen är affattad, kan jag icke se, att regeringen af densamma kan hafva någon ledning vid sitt åtgörande. Jag kan icke fatta motionen på annat sätt, än att regeringen anmodas att så fort som möjligt låta verkställa en undersökning på hela området, hvilket jag anser vara alldeles omöjligt. Jag säger ännu en gång, att det hade varit önskvärdt, om utskottet begränsat detta område inom möjliga gränser, då jag, för min del, icke behöft yttra mig öfver detsamma. Jag ber ännu en gång att få upprepa, att vill man förbättra den arbetande klassens ställning och är det ett verkligt ändamål man vill vinna, gör man det icke med blotta undersökningar i allmänhet, utan man måste se till, att undersökningarna blifva sådana, att de kunna beagnas och att man af dem kan komma till något praktiskt resultat. Om dessa undersökningar skulle verkställas till det föreslagna omfånget, kan jag icke se annat, än att man icke på en lång tid skulle erhålla något resultat.

Herr Tamm: Då i fjor friherre Klinckowströms motion om förbättring i arbetsklassens ställning var före, tog jag mig friheten, redan då, att påpeka, att jag såsom utgångspunkt för ett sådant arbete ansåg det fordras först och främst statistisk utredning om de förhållanden i motionen beröras. Jag hade redan då något satt mig in i

frågan genom att hafva studerat den i Massachusetts upprättade byråns arbeten i denna väg, och jag hade ytterligare i sommar nöjet att hafva besök här under någon tid af en person, som på arbetsbyrå i Washington var anställd såsom tredje man och hvilken var utskickad till Europa för att der under två års tid studera en särskild fråga, nemligen arbetsklassens bostäder, hvilken fråga i Amerika och särskildt i New-York är under lösning. Derigenom fick jag tillfälle att lära känna det arbetssätt, som der användes, och den organisation, på hvilken dessa byråar äro grundade, och slutligen de svårigheter, som der hafva mött ett dylikt arbetssätt. Jag skall då be att i korthet få framställa, huru detta arbetssätt är anordnadt, emedan då kanske kunna häfvas i någon mån de farhågor, som af den förste talaren äro befarade.

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

Jag vill då först framhålla, att det ingalunda är fråga om att statistiskt behandla alla de frågor, som i motionen äro omnämnda. Der uppräknas endast exempel på frågor, hvilka såväl i Amerikas olika stater som i Europas arbetsbyråar, efter olika behof, hafva visat sig böra bearbetas. Naturligtvis finnas för hvarje land olika frågor, som der måste tagas upp, men det, som karakteriserar denna statistik till skilnad från annan sådan, är, att den ingalunda behöfver vara eller är en *fortlöpande* statistik, såsom t. ex. den öfver födda och döda i Sverige, utan den pågår så, att när en särskild fråga uppkommer, behandlas den, tills den blir ett afslutadt helt, och lägges derefter å sido tills vidare. Dessa böcker, för öfrigt högst lättfattligt och populärt skrifna, delas i Amerika sedermera gratis ut till hvem som vill hafva dem; af sådan vigt anser man denna statistik der.

Det sätt, hvarpå dessa statistiska uppgifter upphemtas, är dock det mest karakteristiska. Det är ju klart, och det veta herrarne alla, att i afseende på dessa frågor det är omöjligt att förfara på sådant sätt, att man för insamling af upplysningar använder frågeformulär. På denna grund har också den byrå, som först sattes i gång i Amerika af kapten Wahlin, inrättats på det viset, att å byrån sitta 2 å 3 personer, under hvilka tjenstgör en liten stab af efter behof 2, 3, 4 eller flera personer, som på ort och ställe tager reda på och undersöker den fråga, som är under behandling. Dessa senare personer resa då ikring, anställa på ort och ställe förhör med t. ex. arbetsgifvare och arbetare; och så uppstår det material, som sedermera skall bearbetas. Det är alldeles samma sätt, som börjat begagnas äfven här i Sverige. Lorénska stiftelsens styrelse har gjort ett försök i sådan rigtning för åstadkommande af utredning af den viktiga frågan, om statorparessystemet, stortorpare- eller småtorparessystemet i Östergötland visat sig vara det bästa. Samma sätt användes dess värre också, som herrarne allt för väl känna, af dem som hafva ett helt annat syfte än vi, nemligen af socialistiska agitatorer. Det är på statistiken dessa söka stödja sig, väl vetande, hvad magt synbart faktiska siffror utöfva på hopen. De kasta sig med förkärlek på just arbetarefrågor, och man möter här och hvar statistiska uppgifter om arbetsklassens ställning, hvilka användas i syfte att väcka missnöje och hat mot arbetsgifvare. Detta arbete är redan i gång och bedrif-

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

ves på ett sådant sätt, att det är nödvändigt att möta med uppgifter, som äro konstaterade, fasta och icke gjorda i något partisyfte.

Då det utbröt strejk i Norberg, hörde man från det socialistiska hållet uppgifter om att arbetarne der hade det så dåligt och huru de hade det sämre der än på andra ställen. Det fans ingen möjlighet att konstatera, huru det verkligen förhöll sig och huruvida de löneförmåner, som der erbjödos, voro sämre eller bättre än på andra ställen. Hade nu en sådan föreslagen byrå på förhand utredt, huru det verkligen varit staldt med aflöningsförhållandena, Betingsprisen etc. vid våra svenska grufvor, hade mycken agitation undvikits.

Det är ett annat påstående, som man ständigt och jemt hör, att landtbruksarbetarne hafva det så mycket sämre än arbetarne i städerna. Detta är dock icke säkert, och det fordras ett bättre och större material, än som nu finnes, för att kunna påstå detta och kunna beräkna, huru jordbruksarbetarnes naturaförmåner ställa sig tillsammans med lönen, jemfördt med de löner, som betalas i städerna, efter afdrag af den höga hyran och annat. Det är med ett ord en mängd sådana frågor, som det vore ofantligt viktigt att få besvarade.

Det är ingalunda meningen, att byrån skall kasta sig öfver allt möjligt, som jag redan sagt. Den skall taga under behandling det, som är speciellt för *våra* förhållanden: sådant som rör svenska arbetsgifvare och svenska arbetare — inom olika grenar af arbetsfältet, sådant det ter sig hos oss. Meningen är således helt enkelt, att den ifrågavarande byrån skall under Kongl. Maj:ts ledning få i uppdrag att taga reda på och samla verkligt material i den ena eller den andra hit hörande frågan. Staten sjelf har behof häraf. Arbetareförsäkringskomitén och den ena komitén efter den andra hafva samlat sådana upplysningar. Det är naturligt att det kan göras bättre, pålitligare och säkrare, då det finnes personer, som både genom vana och duglighet kunna rigta sitt intresse på och verkställa dessa utredningar, än genom att skicka ut frågeformulär, hvarå svaren till en stor del äro ganska osäkra. De olika uppgifterna skola sedan ställas tillhoppa, den ena med den andra. Detta vore af största vikt icke endast för staten utan äfven för den enskilde, som i många fall skulle hafva ledning häraf.

Vid Husqvarna pläga vi understundom hålla sammanträden, då man diskuterar olika ämnen. En fråga, som för ett par år sedan diskuterades, var angående de olika orsakerna till emigrationen. Då var det en arbetare, som uppträdde och yttrade: »Ni har sagt, att lönerna äro mycket lägre här än utomlands. Jag har rest både i Amerika, Frankrike och Italien och haft arbete öfverallt, der jag varit, och jag kan säga, att det är sant att en specialarbetare utomlands har ofantligt mycket högre lön än här, men å andra sidan pressar man ner lönen för den arbetare, som icke är specialist, så mycket som möjligt, så att om man tager medelinkomsten, som en vanlig duglig arbetare brukar få, hafva arbetarne här lika bra som der. I behöfven icke något annat vittnesbörd, än att jag rest igenom dessa länder och arbetat i dem alla och dock återvändt till gamla Sverige igen.»

Det finnes en mängd frågor, som den lilla byrån skulle kunna,

under en god ledning, taga upp, den ena efter den andra. Det är icke meningen, att den skall löpa fältet rundt, utan den skulle taga de specialfrågor, hvilka kunna ligga före eller kunna vara af stundens omständigheter föranledda, och af sådana frågor finnas flera, som äro i allmänt intresse både för arbetsgifvaren och arbetstagaren; säkert är, att byrån icke skulle komma att sakna sysselsättning. Det skulle verka godt, om man kunde få sådana uppgifter, att man kunde försvara sig emot anfall, som i våra dagar göras. Jag tror icke, att arbetsgifvarne skulle önska något bättre än att få framställda dessa förhållanden i en rätt dager. Så mycket känner jag arbetsgifvarne, att i många fall kan det vara okunnighet, men det är icke bristande god vilja, som gör, att de icke ordna dessa förhållanden på bästa sätt med sina arbetare.

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

Således har jag försökt för den förste ärade talaren redogöra för huru jag praktiskt tänkt mig, att efter de mönster, som utomlands allmänt äro rådande, denna byrå skulle kunna och böra anordnas. Jag tror, såsom sagdt, att om saken ordnas på detta sätt, vore det en god insats till dessa sociala frågors lösning.

Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla det föreliggande förslaget, hvilket egentligen afser, att Kongl. Maj:t måtte tillse, huru andra sådana arbetsbyråer äro inrättade och efter de mönster, som finnas, söka åstadkomma något, som är praktiskt och passande för våra förhållanden, om utredningen dertill gifver anledning.

Herr Larsson, Liss Olof: Om jag för min del vore öfvertygad om att här endast vore fråga om den lilla byrå, hvarom den föregående talaren yttrade, så skulle jag kanske icke vara rädd för att bifalla förslaget; men det föreföll mig, då jag läste motionen, som om en sådan byrå skulle komma att omfatta hela vårt land och sysselsätta sig både med statistik och andra uppgifter. Jag har nu icke motionen till hands, men jag har läst den. Utskottet upplyser här på sid. 7, hvad denna byrå skulle komma att syssla med, och dock är detta blott en del af hvad motionären framhållit. Det har åberopats Amerikaförhållanden. Ja, om vi vore så rika som Amerika, så kunde vi kanske stå ut med någonting sådant som här är i fråga.

Jag tror vidare, att om de kostnader, som blefve förenade med detta storartade företag, om det finge en sådan utsträckning, som motionären tänkt sig, komme de s. k. arbetarne till godo i stället för att läggas ned på s. k. statistik, så skulle de varda betydligt mera hjälpta än när de endast bjudas på statistik. Jag tror fullt och fast, att detta kommer att blifva en ganska dyr affär.

Den ifrågavarande byrån skulle, såsom en talare antydde, kunna skicka ut folk och t. ex. vid strejker, såsom den vid Norberg, taga reda på förhållanden o. s. v. Men, mine herrar, hvad hjälper detta emot strejker? Vid Norberg valde de ju sig kompromissarier, som foro dit och undersökte förhållandena och fälde dom, men då domen var fäld, brydde arbetarne sig helt enkelt icke om den. Möjligt är visserligen, att man skulle få *någon* nytta af en sådan byrå och en sådan statistik, och intressant kunde det måhända vara att få de upp-

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

gifter, som motionären påpekat. men jag betviflar högeligen, att det komme att motsvara kostnaderna.

Motionären talar om ivenne grupper: den ena omfattande arbetarne, fördelade efter ålder, kön, vidare arbetarnes ekonomiska tillstånd, flit m. m., och så skulle man taga reda på, hvar hustrurna varit, när de varit ute o. s. v., — det talas dock icke om någon redogörelse för hvar männen varit, när de varit borta från hemmet —; och dessutom skulle man taga reda på hvad arbetaren begagnar utaf olika slag af lifsmedel etc. etc. Skall den lilla byrån kunna åstadkomma utredning i allt detta, så vore det i sanning märkvärdigt!

Det skulle väl också, synes det mig, vara af lika mycket intresse att få reda på huru arbetarna och arbetsgifvarne på landet, t. ex. bönderna och deras arbetare, hafva det med afseende å bostäder, huru de lefva och hvad de äta o. s. v. På det sättet finge man en fortgående statistik. Men då tror jag också, att vi icke finge göra annat än sysselsätta oss med statistik och kanske tillsätta en byrå större än något af våra embetsverk. Nog får man statistik alltid, ja så att man rent af lassar ner sig med sådan, men jag föreställer mig likväl, att man icke skall kunna draga så synnerligen säkra slutsatser deraf, och för att endast tillfredsställa någras nyfikenhet eller att tillskapa sysselsättning åt en mängd folk, äfven om de äro i behof deraf, är ej skäl nog för mig.

Det förefaller mig, som om man här står inför ett företag så storartadt och dyrbart, att jag för min del åtminstone icke vill vara med om att kasta ut pengar på något sådant, äfven om det, såsom detta, till en början ser helt oskyldigt ut. Här har talats om att det skulle blifva endast en liten byrå. Jag tror tvärtom, att den blir så stor, att man rent af kommer att drunkna i all den statistik man här vill tillskapa. Det synes mig därför vara bättre att stämna i bäcken, innan man kommer i den stora ån, der ingen dam är möjlig. Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr Fränckel: Det kan väl icke förnekas, att begge statsmagternas redan för länge sedan erkänt, att arbetarfrågan såsom sådan är ett ganska svårlöst problem, och går man in på den satsen, tror jag att de, som vilja lösa detta problem, måste förfara på samma sätt som alla, hvilka vilja lösa problem, nemligen att skaffa sig säkra faktorer och klara förutsättningar. Beträffande faktorerna kan jag på grund af den erfarenhet jag varit i tillfälle att vinna såsom ledamot af arbetarförsäkringskomitén 1888 säga, att några sådana för här ifrågasvarande ändamål icke äro att finna här i landet. Och hvad förutsättningarna angår ber jag få nämna, att de resultat, som då framlades på grund af komiténs undersökningar, voro stödda på utländska förutsättningar, därför att några förutsättningar, grundade på säkra undersökningar här i landet, alldeles icke funnos.

Man skulle ju kunna tro, att, då man redan gjort så mycket i den riktning, som jag nyss tagit mig friheten påpeka, man borde hafva så att säga börjat i rätta ändan, att man således skulle hafva börjat med en undersökning i det syfte, hvarom motionen talar. Men man har ty värr måst gå en annan väg. Man har ansett vissa lag-

förslag vara af den vigt för just denna fråga, att man ansett sig icke kunna vänta, tills dessa undersökningar blifvit gjorda, utan man har tillsatt komitéer för att åstadkomma en lagstiftning, sådan den på detta sätt kunde blifva. Hvad har också följden blifvit häraf? Jo, att den första lag, som hos oss framkom i denna riktning, nemligen »lagen om minderäriges användande i fabriker», var i den grad bristfällig, att den först och främst i vissa fall alls icke kunde tillämpas sådan den fans, och att den sedan under sin korta tillämpningstid visat sig medföra så stora olägenheter, att den snart nog måste omarbetas.

Den nästa fråga som förekom var den, som gaf anledning till den nyssnämnda arbetarförsäkringskomitéen. Denna komité aflemnade sitt förslag, som herrarne torde påminna sig, 1888, och i det utlåtande denna komité afgaf förekommer följande yttrande, hvilket äfven åberopas i motionen: »Enär statistiska undersökningar öfver arbetareförhållanden, hvilka i flera främmande länder intaga en så vigtig plats, hos oss nästan alldeles saknas, har komitéen på de spörsmål, dess uppdrag omfattar, sett sig nödsakad att i första hand införskaffa erforderliga uppgifter, hvilket, såsom är lätt förklarligt, varit förenadt med ej obetydliga svårigheter och föranledt en ganska stor tidsutdrägt i komitéens arbeten.» Efter att hafva prisat den beredvillighet, hvarmed såväl myndigheter som arbetsgifvare gått komitéen till handa, yttrar den: »Det är dock gifvet att för det fulla gagnet af dylika utredningar erfordras, att de fortsättas under längre tidrymder eller åtminstone periodiskt förnyas».

Ser man på det arbete denna arbetareförsäkringskomité lemnat och på det genomgående statistiska arbete, som på denna korta tid kunde genom komitéens försorg åstadkommas, torde man vara på det klara med att detta arbete nu är så godt som förloradt, emedan en stor del af denna statistik icke kunnat fortsättas, och att, om några undersökningar i samma syfte nu skulle företagas, samma sak måste börjas på nytt.

Om jag nu går till den senaste »nya arbetarförsäkringskomitéen», hvars betänkande vi fått utdeladt här i dagarne, finna vi på samma sätt, att, ehuru denna komité fått ett material, som samlats af den föregående arbetarförsäkringskomitéen, den ändå sett sig nödsakad att å nyo göra undersökningar och det oaktadt förklara tiden vara så mycket för kort, att resultatet blifvit origtigt eller åtminstone högst otillförlitligt.

Här har vidare genom dessa begge komitéer blifvit föreslaget, dels, i den lag, som förelagts Riksdagen angående olycksfallsförsäkring, att inrätta den s. k. riksförsäkringsanstalten, dels af den senare komitéen framkommit ett förslag om en särskild pensionsstyrelse. — Ingenting ligger ju närmare till hands än att, om Riksdagen kommer att i en eller annan form bifalla ett så beskaffadt arrangement, denna styrelse får sig uppdraget att undersöka just det som här önskats, nemligen på hvad sätt sådana uppgifter skola kunna samlas. Men då synes det mig alldeles för tidigt att tala om hvilket embetsverk, som möjligen skall kunna taga denna fråga om hand. Ty jag kan icke tänka mig, såsom en talare yttrat, att Första Kamnaren med sin klara insigt och

Om åstadkommande af en svensk arbetarsstatistik.
(Forts.)

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.

(Forts.)

sin erfarenhet i denna fråga skulle vilja för den kostnad, som deraf kan föränledas, rygga tillbaka för att lemna sitt bifall till den undersökning, motionären begärt. — Här föreligger dock ett det tydligaste bevis just på hvad herr Tamm påvisade, att vill man möta orättvisa beskyllningar och opåkallade invändningar från agitatorernas sida, så skall man möta dem med verkliga siffror, med siffror, som »äfvén arbetarne kunna förstå». Jag ber att i detta fall få nämna, att jag senast i torsdags afton genom ett exempel fick klart för mig hvad en sådan utredning betyder.

I Stockholms kommunalstyrelse väckte nemligen en motionär förslag om att staden skulle, så att säga, på rak arm införa 10 timmars arbetsdag för sina arbetare. Sedan motionen blifvit delgifven de stadens olika verk och inrättningar, som sysselsätta arbetsfolk, fick man från dem alla afstyrkande svar, på ett så lämpligt och väl motiveradt sätt affattade, att motionären, sedan han läst dem, troligtvis sjelf kom till det resultat, att, skulle stadsfullmäktige på grund af dessa afstyrkanden fatta beslut, så skulle hans motion varda lemnad utan afseende. Hvad gjorde han då? Han vände sig till en särskild grupp, nemligen gasverksarbetarne, och sökte ur deras sjukkassor få fram siffror som visade, att de i viss mån skulle vara öfveransträngda. Men innan denna utredning till stadsfullmäktige inlemnades, fann sig det förberedande utskottet föränlätet att inhemta nytt utlåtande af gasverksstyrelsen. Då befans, efter det utlåtande, som öfveringenjören för gasverket afgaf, att vid jemförelse, som gjordes af honom med andra verkstäders arbetsfolk, ställningen och omständigheterna voro ovanligt fördelaktiga just för gasverksstyrelsens arbetare. Jag tror således, att motionären härigenom skall komma att finna, att äfvén i denna del hans förslag blifvit vederbörligen vederlagdt.

Jag har med detta velat visa, att, kan man så småningom — och derom är ju intet tvifvel — åstadkomma en utredning i det syfte motionären här föreslagit, tror jag man gagnar frågan och att man faktiskt förhindrar många tvister, som annars måste uppstå. Jag är icke ense med motionären i afseende å det sätt, på hvilket han indelar sina undersökningar, nemligen i två grupper, den som afser undersökning af arbetarförhållandena och den som afser undersökning af affärsförhållandena. Jag anser nemligen att den första är den, som man egentligen här har att göra med, den andra hör deremot icke hit. Jag har visserligen hört uppgifvas, att skälet, hvarför motionären äfvén medtagit den andra gruppen, är, att han ville tillse, om alla industrier vore mäktiga att bära ett och annat onus, som af undersökningarna möjligen kunde blifva en följd. Men jag kan icke finna, att Kongl. Maj:t, i fall en skrifvelse kommer till stånd, är bunden vid den gruppering motionären tänkt sig. Då härtill kommer, att skrifvelsen uteslutande reducerar sig till en hemställan, »att Kongl. Maj:t ville låta undersöka på hvad sätt sådana siffror lämpligast kunna samlas» och man, med den erfarenhet man har från andra länder, bör hafva klart för sig, att denna fråga icke kan uppskjutas, utan förr eller senare måste framträda, hvarom för öfrigt vittna de många undersökningar genom komitéer, som på Riksdagens eget initiativ redan blifvit gjorda i samma syfte, ber jag, herr talman, att få yrka

bifall till Andra Kammarens beslut i frågan och således äfven bifall till motionen.

Om åstadkommande af en svensk arbetstatistik.
(Forts.)

Herr Ekenman: En talare, som nyss yttrade sig, tog saken från en skämtsam sida. Jag kan för min del icke fatta, att denna sak har någon skämtsam sida, utan att den tvärtom innebär det djupaste allvar.

Jag tror äfven, att då man här talat så mycket om de olika omständigheter, motionären i sitt förslag uppräknar, har man gifvit frågan större dimensioner än den rätteligen eger, ty hvad utskottet föreslår är icke detsamma som motionären skrifver. Hvad som här helt enkelt är före, är ju — hvilket väl ingen lär förneka — att, om arbetarfrågan är den måhända största fråga, som för närvarande föreligger icke endast för vår representation utan för folken i allmänhet, och om vidare uppgifter att lösa åtminstone någon del af denna fråga är en af de största uppgifter, man kan ställa på en representation, så måste man också lemna nödiga medel att åstadkomma denna lösning. Bland de nödiga medlen är gifvetvis att räkna tillgången på ett statistiskt material, mer eller mindre vidlyftigt. De komitéer, hvilka hittills på den svenska representationens ursprungliga initiativ hafva behandlat arbetarfrågan, hafva skaffat sig detta statistiska material genom tillfälliga undersökningar. Hvad som nu är föreslaget skulle jag vilja kalla mera ett förslag om att åstadkomma en permanent enquête. Huru meningarna än må vara delade om detta, vågar jag dock fråga: skulle det vara lämpligt att man, såsom en talare föreslog, genom ett afslag på hvad som här föreligger på rak arm afklippte hela pröfningen, huruvida det vore ändamålsenligt, att en sådan statistisk undersökning sker i den ena eller andra formen? Är det icke snarare mera förenligt med den betänksamhet, som plägar utmärka Första Kammarens beslut och arbeten, att man låter denna undersökning föregå beslutet. Något annat är här icke hemställt om, än att en sådan utredning får ske, och denna utredning har visserligen icke några stora proportioner, utan kan antagligen lätt nog verkställas utan stor apparat. Jag vågar således vördsamt hemställa till Första Kammarerna, om det skulle vara politiskt klokt att afslå hvad som här föreslagits. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Vid denna sena timme vill jag icke uppehålla kammaren annat än med några få ord; men jag har blifvit uppkallad af det yttrande herr Tamm fälde i sitt anförande, då han nämnde, att jag vid föregående riksdag inlemnad en motion rörande arbetarfrågan i dess helhet, en motion, hvilken han ifrigt och lyckligt bidrog att nedslagta, något som jag på det högsta beklagar. Hade den kommit fram till Kongl. Maj:ts vetskap och kännedom uti en underdånig skrifvelse, tror jag, att den nu ifrågavarande skrifvelsen hade varit obehöflig. Men nu är jag af samma åsigt som de flesta talare, hvilka förordat Andra Kammarens beslut i frågan; och jag kan icke neka till, att det förvånar mig mycket, att en stor arbetsgifvare här midt emot mig, herr Almström, på förhand förklarar, att han komme att votera mot detsamma, såvida icke det tillfälliga utskottet

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

kunde gifva en tillfredsställande upplysning om alla de frågor, som motionären här har framställt i sammanhang med den statistiska utredningen. Herr Wieselgren har, synes det mig, mycket riktigt förklarad omöjligheten för utskottet att göra det, emedan detta just skulle hvilat på de myndigheter som komme att formeras i den byrå som särskildt skulle hafva att upptaga och bearbeta alla dylika upplysningar. Utskottet kunde hafva gått längre och samlat skarpare bevis för dessa frågor nödvändighet genom att anföra det ofantliga statistiska arbete, hvilket såväl i Frankrike och Belgien som i andra land pågått och fortfarande pågår för att studera arbetarklassens verkliga tillstånd och behof. Arbetarfrågan är, mine herrar, af en ofantlig och bjudande vikt och tränger sig på alla kultursamhällen på ett sätt, som hotar ganska väsentligt det nuvarande tillståndets fortvaro, detta synnerligast sedan arbetarklassen förenat sig med socialisterna, som ju utgöra en klass människor, hvilka vilja upphäfva samhälle, egendom, familjelif, religion, allt som anses för heligt inom det bestående samhället, för att bilda en anarki, jag vet intet annat namn för den idealstat, som de tro sig kunna bilda, men hvilken icke ligger inom möjlighetens område.

Huru skall man nu hejda den pågående arbetarrörelsen, som blir allt vidsträcktare och våldsammare, mine herrar, om man icke känner till arbetarklassens verkliga tillstånd och behof? Det anser jag omöjligt! Och därför måste en utredning företagas, måste dessa statistiska undersökningar pågå i hela vårt land för att finna hvad arbetarnes verkliga tillstånd och behof är.

För att icke förlänga mitt yttrande, som annars kunde vara ganska länge, skall jag endast varmt bedja kammaren biträda det beslut i frågan, som Andra Kammaren redan fattat.

Herr Almström: Jag är talaren på upplandsbänken mycket tacksam för de upplysningar han lemnade; de innehålla dock något positivt, de angäfvit verkligen något bestämdt mål, som skulle vinnas genom denna undersökning. Jag skall därför, under förutsättning att en blifvande undersökning må begränsas inom det möjligas område och att dess riktning blir sådan, som både af herr Tamm och herr Fränckel angifvits, icke motsätta mig denna motion, ehuru jag måste uttrycka den mening, att man genom insamlandet af dessa statistiska uppgifter bra litet förbättrar arbetarnes ställning. Det är nog sant, att såsom allmän regel kan sägas, att för att afhjelpa ett missförhållande måste man känna det. Men på det område, hvarom nu är fråga, äro förhållandena så vexlande och de missförhållanden, som förefinnas, i de flesta fall omöjliga att på lagstiftningens väg afhjelpa, äfven om en statistik kommer att visa att de äro skärande, att jag fruktar att icke mycket vinnes genom undersökningar. Något kan dock vinnas, och under förutsättning att riktningen blir den, som angifvits af herrar Tamm och Fränckel, skall jag icke motsätta mig motionen.

Herr Almgren, Oscar: Då den senaste talaren återtagit det yrkande han sagt sig ämnat göra, skulle jag kunna afstå från ordet,

men, då jag antager, att uppfattningen i denna fråga är delad inom kammaren, skall jag tillåta mig att säga några ord, och skall jag dervid betrakta frågan uteslutande ur industriens synpunkt.

Det torde vara obestriddigt, att de uppgifter, som erfordras för lagstiftaren för att kunna med ovelld bedöma, huruvida föreslagna förändringar i näringslagstiftningen äro behöfliga och nyttiga, måste upphemtas och kontrolleras af en fullt opartisk officiel person för att komma till sin fulla rätt. Detta gäller såväl om man inskränker sig till undersökningar angående arbetarklassens ställning som om man utsträcker undersökningarna till sjelfva näringarnas ekonomiska tillstånd. I förra fallet är det af obestriddig vikt för industriidkaren, att de uppgifter, som framkomma öfver arbetarnes tillstånd, icke hufvudsakligen lemnas af radikala organ, ty det visar sig alltid vara ytterst svårt att från enskildt håll bemöta dylika uppgifter. I det senare fallet — med afseende å näringarnas ekonomiska tillstånd — är detta för fabrikanter jemväl af största vikt särskildt därför, att tendensen nu såväl i Tyskland som hos oss går i den rigtningen, att man ställer allt större anspråk på direkta bidrag från fabrikanstens sida till höjande af arbetarnes vilkor.

Nu är det ty värr ganska vanligt, att de upplysningar, som lemnas från en fabrikant, öfver industriens bedröfliga ställning för tillfället mötas med misstro. En utredning, som der vid lag lemnar faktiska, oveldiga upplysningar, bör således vara till fabrikantens bestämde fördel. Nu invänder man, att detta blir ju ett ytterligare ingrepp i fabrikantens oberoende; man inrättar nya inspektörer; det är icke nog med att vi hafva besök af inspektörer i våra fabriker, nu skola vi äfven få dem på våra kontor för att se huru affärsställningen är, våra kalkyler o. d. Jag får deremot genmäla, att en stor del af våra fabriker redan nu eges af aktiebolag, som hafver skyldighet att offentliggöra en ganska väsentlig del af de siffror, som beröra deras ekonomiska ställning. Sammanställas nu t. ex. uppgifter från aktiebolag, som drifva någon viss industri, om deras årliga utdelning med den ökning eller minskning, som under samma period egt rum beträffande enskilda fabrikanters inom samma industri bevillningstaxering, kan man ju erhålla en ganska tillförlitlig uppgift rörande särskildt denna närings ekonomiska tillstånd; och dervid är det af största vikt att, i motsats mot hvad en föregående talare sade, denna undersökning göres så fortgående och systematisk som möjligt, ty utan en dylik fortgående, systematisk undersökning torde uppgifterna lätt kunna blifva vilseledande. Vi hafva hittills uti kommerskollegii uppgifter haft en statistik öfver våra näringar och arbetarförhållanden, som varit mycket flitigt begagnad vid t. ex. tullfrågans behandling. Men det kan icke förnekas, att i denna statistik väsentliga luckor förekomma. Lika med en föregående talare, herr Ekenman, har jag tänkt mig frågan så, som om det nu i främsta rummet skulle gälla att söka komplettera dessa luckor, och det anser jag vara något, som man icke från något håll skulle vilja motsätta sig. Det är på den grund, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

Om åstad-
kommande
af en svensk
arbetssta-
tistik.
(Forts.)

Herr Almén: Då jag icke gjort några studier på detta område, borde jag icke hafva begärt ordet, i synnerhet då klockan är så mycket, derest jag icke, såsom varande ledamot af utskottet, velat angifva min ståndpunkt och hvarför jag tillstyrkt förslaget.

För mig liksom för enhver som läser tidningarna framgår uppenbarligen, att ett stort missnöje råder mellan arbetsgifvare och arbetstagare. Arbetstagaren klagar öfver att hans arbete är illa lönad; hans anspråk gå ut på arbetstidens förkortande jemte en högre aflöning. Arbetsgifvaren å sin sida torde åtminstone i dessa tryckta tider väl kommit under fund med, att öfver produktionskostnaderna gifver kapitalet föga eller ingen afkastning, ja, kanhända han till och med får se kapitalet så småningom minskas. Beträdes åter den vägen, har han den utvägen att nedlägga arbetet, hvaraf dock skulle blifva en följd, att arbetaren drabbades af den största olycka, som för honom är tänkbar, den att han komme att sakna arbete. I min enfald inbillar jag mig, att arbetstagarens och arbetsgifvarens intressen alldeles sammanfalla, och den, som dem emellan ser ett svalg, tror jag icke ser saken i stort.

Nu frågar man: är då icke något att göra mot detta missnöje? För min del anser jag bäst, att saken i någon mån utredes; ty fastän jag icke är arbetsgifvare, tror jag dock, att arbetsgifvarnes svårigheter icke kunna gå stort längre än de redan gjort och att arbetarnes klagan till en del är obefogad. Få arbetarne veta, huru litet arbetsgifvaren har i behållning af sitt kapital och sin möda, nedsätta de nog sina anspråk. En utredning på detta område tror jag skulle vara af gagn och minska eller delvis undanröjda detta missnöje, som dagligen växer och som slutar med strejker, hvilka kunna medföra stora faror för det allmänna. Då frågas: är det icke värdt att göra det försök som här angifvits för att råda bot på det onda; ty ett väsentligt ondt förefinnes. Man har sagt, att det kostar penningar och att dessa penningar kunde bättre komma arbetarne till godo. Hvad förslå väl några tusen kronor, äfven om de hafva en nolla bakefter, för alla Sveriges arbetare? Jag tror icke man kan sammanställa dessa frågor. Tror man, att utgifterna blifva alldeles värdelösa, bör man rösta nej! Men säkerligen beror ett sådant resonement endast på ett förbiseende. Ingen begär en permanent kommission, som skall utreda dessa frågor, utan det begäres helt enkelt af Kongl. Maj:t ett *förslag* angående det lämpligaste *sättet* att åstadkomma en arbetsstatistik, det begäres icke en statistik förskräckligt vidlyftig eller svår att åstadkomma, utan endast ett *förslag* angående *sättet* att åstadkomma en statistik. Detta torde verkligen icke vara svårt att utreda, än mindre föranleda några afskräckande kostnader. Så står det ock i utskottets betänkande, och jag vet icke, hvarför man icke skall antaga det såsom giltigt. Det är sålades endast angående sjelfva sättet man vill fråga Kongl. Maj:t, men icke rörande sjelfva statistiken, ty beträffande den antager jag, att kammaren ser åt hvilket håll den syftar. Detta har varit bestämmande för min ståndpunkt.

Det stora missnöje, som råder, och som jag tror till en del vara föranledt af okunnighet, skulle en utredning möjligen kunna minska, och då här icke är fråga om något nytt embetsverk eller en perma-

nent komité, utan endast om lämpligaste sättet att åstadkomma en arbetsstatistik, synes det mig vara skäl att bifalla utskottets hemställan. Jag tror också, att det är klokt från Första Kammarens sida, der arbetsgifvarne ju utgöra ett flertal, att icke vara rädd för en sådan utredning, ty efter mitt förstånd hafva arbetsgifvarne mycket att vinna, men litet eller intet att förlora af densamma. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Om åstadkommande af en svensk arbetsstatistik.
(Forts.)

Herr Philipson: Då jag för min del är öfvertygad om att mycket skall vinnas genom den ifrågasatta statistiken, många påståenden visa sig falska och missbruk lättare uppdagas, samt kostnaderna för arbetet med dess upprättande icke torde behöfva blifva betydliga, utan tvärtom obetydliga, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson Liss Olof: Då jag åter begärde ordet, var det icke för att ingå i något bemötande af hvad som sagts mot hvad jag yttrade eller af hvad som blifvit anfördt till förmån för utskottets betänkande. Då jag förra gången yttrade mig, var det egentligen för att få till protokollet uttalad min mening, nemligen att jag är fullt öfvertygad, att dessa kostnader komma att blifva så stora och nyttan så ringa för framtiden, att jag tror den som lefver så länge att han får se resultatet skall finna, huru obetänksamt man gifvit sig i väg på detta område. Jag tänker icke begära votering, men yrkar afslag, och har velat hafva detta mitt uttalande till protokollet. Jag tror icke, att vi kunna afvisa de högröstade arbetarne och deras kraf med att endast och allenast samla statistik eller tillsätta komitéer. Vi hafva försökt det förut, t. ex. då man ansåg sig kunna afhjelpa så mycket genom att få till stånd den stora arbetarförsäkringskomitéen. Vi fingo den, den kostade mycket penningar, vi fingo mycket statistik — men hvad mer? Ingenting. Har missnöjet aftagit sedan dess? Nej, men vi ha sedan fått en ytterligare arbetarförsäkringskomité och ett nytt betänkande med statistik och förslag, men innan man hunnit taga del af detta, skall man börja med något nytt. Jag tror icke, att arbetarne låta afspisa sig med att man säger till dem: vänta, vi hålla nu på med en fortgående statistik — ja, huru långt skall den fortlöpa — lef på det en tid, tills ni få se, huru den slår ut. Jag tror, som sagdt, icke, att de låta afspisa sig med detta.

Det är icke af någon som helst ovilja mot arbetarne, vare sig i städerna eller på landet, som jag begärt ordet. Tvärtom. Vore jag det ringaste öfvertygad om att man skulle åstadkomma något nyttigt, något till deras fördel genom att bifalla förslaget, skulle jag vara den förste att rösta för detsamma. Men det är den öfvertygelsen jag saknar, och därför har jag velat hafva min mening uttalad. Jag önskar att framtiden skall visa, att jag haft orätt och de rätt som yrka, att man skall gifva sig ut på detta fält.

Herr Sandberg: Hvarje tid har sina älsklingsidéer, hvilkas förverkligande ofta nog bedrifves med större fart och ifver än önskvärdt och nyttigt är. En sådan älsklingsidé i vår tid är *statistiken*.

*Om åstads-
kommande
af en svensk
arbetssta-
tistik.*

(Forts.)

Den, som har någon reda på huru föga säkra och pålitliga de primäruppgifter ofta äro, på hvilka statistiken uppför sina stolta byggnader, kan icke, såsom flertalet, i så hög grad beundra dessa palats.

Jag tager mig friheten, fastän det icke hör till ämnet, visa, huru långt herrar statistici kunna gå. För ett tiotal år tillbaka eller mera utkom ett förslag till redogörelse för läroverken, öfver hvilket förslag inforrades rektorernas yttranden. Detta förslag upptog en märkvärdig tabell, som skulle innehålla uppgift om »afgångna lärjungars fördelning efter blifvande lefnadsbanor.» Jag ber att få tillägga, att denna tabell, som naturligtvis med rätta skarpt kriticerades af rektorerna, i det sunda förnuftets namn utströks ur den fastställda planen för läroverkens årsredogörelser.

Här är nu ifrågasatt att ytterligare göra statistiska undersökningar, genom hvilka man tror sig gagna arbetarne. Jag anser, i likhet med herr Liss Olof Larsson, att arbetaren icke får den minsta nytta häraf. Jag tror, att förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare är af så ömtålig och grannliga natur, att ett dylikt undersökande med kringvändande af emissarier just skulle framkalla missnöje, der sådant förut icke funnits. Att kostnaderna skulle blifva betydliga och kanske icke stanna förr än vid flera hundra tusentals kronor, derom kan man vara öfvertygad. Jag kan således icke annat än uttala den åsigt, att det vore olyckligt, om man skulle antaga motionärens förslag.

Jag vill också be herrarne litet tänka på, från hvilket håll denna motion utgått. Den har icke utgått från ett håll, der man söker att stödja och bevara samhället, utan den har utgått från dem i Andra Kammaren, som önska samhällets omstörtande ju förr desto hellre. I Andra Kammaren bifölls detta förslag med en obetydlig pluralitet af 100 mot 93. För min del tror jag att man har anledning säga, att de samhällsbevarande funnos bland de 93. Jag tänker dock icke begära votering.

Herr Berg, Gustaf: Då tiden är långt framskriden, skall jag icke tillåta mig att längre än en half minut taga kammarens tid i anspråk. Jag begagnar denna halfva minut att säga, att jag skulle för min ringa del djupt beklaga, om Första Kammaren nu afsloge det föreliggande förslaget. En sådant afslag skulle innebära, att man fruktade upplysningar i denna sak; och jag vågar säga, att efter min åsigt allt, hvad som kan medverka att skaffa upplysning och utredning i denna, den största sociala fråga, som nutiden bär i sitt sköte, alltid bör af denna kammare befrämjas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Törneblad: Jemte det jag instämmer i hvad herr Berg nyss yttrade, ber jag såsom min åsigt få uttala, att upphovet till motionen helt säkert varit ett allvarligt bemödande att främja samhällets bästa.

I detta anförande instämde friherre af Ugglas.

Efter det öfverläggningen beträffande förevarande utlåtande förklarats slutad, gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i utlåtandet hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, så som med öfvervägande ja besvarad.

Anmälles och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 62 och 69 regeringsformen samt § 65 riksdagsordningen.

På begäran af herr *Hasselrot* beviljades honom ledighet från riksdagsgöromålen under tre veckor från den 24 i denna månad.

Kammaren åtskildes kl. 4.01 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
